

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Andra Kammaren. N:o 29.

Lördagen den 7 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 21, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Attonde hufvudtitel.

I ordningen förekom

Punkten 2.

Kongl. Maj:t hade för Riksdagen framlagt förslag till en ny aflöningsstat för Kongl. biblioteket, slutande med en summa af 38,800 kronor, och i sammanhang dermed föreslagit Riksdagen att, med godkännande af berörda aflöningsstat jemte för de nya lönernas åtnjutande af Kongl. Maj:t föreslagna vilkor, bevilja en förhöjning i bibliotekets ordinarie anslag med 22,650 kronor.

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.*

Utskottet, till hvars behandling ej mindre ofvannämnda nådiga proposition än jemväl Herr *E. Clairfelts* inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 86 — deruti föreslagits, att medel måtte beviljas för ytterligare en tjänsteman i andra lönegraden uti Kongl. biblioteket, utöfver hvad Kongl. Maj:t äskat — blifvit hänvisade, hade ansett det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till aflöningsstat böra godkännas, med undantag allenast af hvad angick aflöningen för bibliotekets chef, hvilken aflöning af Kongl. Maj:t upptagits till 7,500 kronor, utan rättighet för chefen till åtnjutande af något så kalladt ålderstillägg; hvarjemte Utskottet funnit sig böra tillstyrka, att det ifrågavarande embetsverket måtte hädanefter benämnas riksbiblioteket. Deremot hade Utskottet icke kunnat biträda Herr *Clairfelts* motion, utan på anförda skäl hemställt:

a) att Riksdagen, jemte uttalande af den åsigt, att Kongl. biblioteket borde hädanefter benämnas riksbiblioteket, måtte Kongl.

Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 29.

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifalla, att, med godkännande af nedan intagna, vid utlåtandet fogade förslag till aflöningsstat för nämnda bibliotek och af de för åtnjutande af de nya lönerna utaf Kongl. Maj:t föreslagna villkor, för lönestatens tillämpning beviljades en förhöjning i bibliotekets ordinarie anslag med 21,550 kronor; och

b) att Herr Clairfelts ofvanberörda förslag icke måtte vinna något afseende.

- Varande den af Utskottet föreslagna staten för Kongl. biblioteket så lydande:

	Lön. Kronor.	Tjenstgöringspenningar. Kronor.	Summa. Kronor.	
Bibliotekets chef	4,400	2,000	6,400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 tjänsteman i andra lönegraden	3,000	1,500	4,500	
1 " " "	3,000	1,500	4,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 tjänsteman i första lönegraden	1,800	1,200	3,000	
3 " " "	5,400	3,600	9,000	
Till vikariatsersättning samt arfvoden och flitpenningar åt extra biträden m. m.	—	—	6,000	
1 förste vaktmästare	800	300	1,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	500	300	800	
3 " "	1,500	900	2,400	
Summa	—	—	37,700	

Mot hvad Utskottet sålunda hemställt, hade reservationer inom Utskottet afgifvits:

dels af Herr *Carl Ekman* med yrkande, att aflöningsförmånerna till bibliotekets chef måtte bestämmas till 5,000 kronor i lön och 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar samt i följd deraf förhöjningen i anslaget till Kongl. biblioteket bestämmas till 22,150 kronor;

dels af Herrar *Carl Ekman*, Grefve *C. Beck-Friis*, *R. Montgomery Cederhielm*, *C. Petre*, *J. Widén*, Grefve *G. Sparre*, Grefve *S. Lagerberg* och *P. J. F. von Strokirch*, hvilka ansett att mellanmeningen: »jemte uttalande af den åsigt, att Kongl. biblioteket hädanefter borde benämnas Riksbiblioteket» borde ur Utskottets hemställen utgå;

dels ock af Herrar *E. Key*, *Carl Ifvarsson*, *Liss Olof Larsson*, *P. O. Hörnfeldt*, *Jonas Andersson*, *Gustaf Jonsson*, *Sven Nilsson* i *Efveröd*, *J. E. Billström*, *Johannes Jonsson*, *Hans Andersson*, *Hans Larsson* och *Per Nilsson* i *Råby*, hvilka för sin del yrkat, att, jemte det den af Kongl. Maj:t föreslagna aflöningen för bibliotekets chef, på sätt Utskottet tillstyrkt, nedsattes med 1,100 kronor, tillika måtte ur bibliotekets stat uteslutas en tjänsteman i första lönegraden

med aflöning af 3,000 kronor samt två vaktmästare med tillhopa 1,600 kronor, och att Utskottet sålunda måtte framlägga ett förslag af följande lydelse:

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.

(Forts.)

a) »att Riksdagen, jemte uttalande af den åsigt, att Kongl. biblioteket hädanefter bör benämnas Riksbiblioteket, må Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning på det sätt bifalla, att, med godkännande af här nedan intagna förslag till aflöningsstat för nämnda bibliotek och af de för åtnjutande af de nya lönerna utaf Kongl. Maj:t föreslagna villkor, för lönestatens tillämpning beviljas en förhöjning i bibliotekets ordinarie anslag med 16,950 kronor; och

b) »att Herr E. Clairfelts omförmälda förslag icke må vinna något afseende.»

«Förslag till stat för Kongl. biblioteket.

	Lön. Kronor.	Tjenstgö- ringspen- ningar. Kronor.	Summa. Kronor.	
Bibliotekets chef	4,400	2,000	6,400	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 600 kronor.
1 tjänsteman i andra lönegraden	3,000	1,500	4,500	
1 » » »	3,000	1,500	4,500	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 500 kronor och efter 10 år med ytter- ligare 500 kronor,
1 tjänsteman i första lönegraden	1,800	1,200	3,000	
2 » » »	3,600	2,400	6,000	
Till vikariatsersättning samt arf- voden och flitpenningar åt extra biträden m. m.	—	—	6,000	
1 förste vaktmästare	800	300	1,100	
1 vaktmästare	500	300	800	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 100 kronor.»
1 » 	500	300	800	
Summa	—	—	33,100	

Efter det först uppläsning skett af Utskottets hemställan i mom. a, lemnades ordet på begäran till

Herr Clairfelt, som yttrade: I afseende på föredragningssättet vågar jag hemställa, om icke båda punkterna a och b må i ett sammanhang diskuteras, dock att Kammaren besluter öfver hvardera punkten för sig. Afven hemställer jag, om icke i afseende på punkten a samma föredragningssätt må ega rum, som tillämpades i fråga om riksarkivet, nemligen att diskussionen må röra sig öfver punkten i dess helhet, men särskilda propositioner framställas dels angående aflöningen för bibliotekets chef och dels om punktens innehåll i öfrigt.

Sedan beslut öfver denna min framställning är fattadt, anhåller jag att åter få ordet.

Angående ny
afhöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

Herr Berg: Jag har ingen erinran att framställa mot hvad den föregående talaren yrkat, men jag ber att deri få göra ett amendement. I punkten a heter det nemligen: »att Riksdagen, *jemte uttalande af den åsigt, att Kongl. biblioteket hädanefter bör benämnas riksbiblioteket*, må Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning på det sätt bifalla» etc., hvarefter anslaget bestämmes. På sätt Kamraren torde finna, innehåller således detta moment två alldeles skilda frågor, nemligen dels en hemställan, att Riksdagen må uttala sig angående den benämning biblioteket framdeles bör hafva och dels en hemställan angående det anslag, som åt samma bibliotek skall lemnas. Dessa frågor hafva emellertid icke med hvarandra det ringaste sammanhang, då det naturligtvis icke kan bero af det namn biblioteket erhåller, hvilka tjenstemän der skola finnas eller hur stort anslag bör beviljas, lika litet som å andra sidan af anslagsbeloppet lärer kunna komma att bero huru biblioteket bör benämnas. Det kan ju lätt hända att den som, i likhet med Utskottet, anser benämningen böra blifva riksbiblioteket, vill förändra anslaget, eller tvärtom att den, som vill bifalla Utskottets hemställan om anslaget, kan hafva en motsatt åsigt om benämningen; och man kan till och med tänka sig att de, som icke alls vilja uttala sig om benämningen, kunna vara hågade att bifalla Utskottets förslag i öfrigt eller deri göra förändring. En mängd olika åsigheter kunna således göra sig gällande och föranleda flera olika propositioner. De tvenne framställningarne äro dessutom af olika natur, så att den *ena*, den som afser benämningen, såsom endast innefattande en hemställan om Riksdagens uttalande af en åsigt, måste uppenbarligen, i händelse Kamrarne stanna i olika beslut, anses hafva förfallit och, äfven om Kamrarne fatta öfverensstämmande beslut, icke kunna vara för Kongl. Maj:t i någon mån bindande, under det att den *andra* eller senare delen af punkten, såsom anslagsfråga, uppenbarligen är, om olika beslut fattas, föremål för gemensam votering, och det beslut angående densamma, som kommer till stånd, för Kongl. Maj:t bindande.

Af dessa orsaker och då jag anser att man bör, så vidt möjligt är, undvika att sammanblanda frågor af olika natur, hvaraf sedermera lätt kunna uppstå förvecklingar, då fråga blir om gemensam votering och uppställande af voteringsproposition, så ber jag att till det yrkande, Herr Clairfelt gjort, få föga en hemställan om särskild proposition på den af Utskottet gjorda framställningen om uttalande af en åsigt om bibliotekets blifvande namn.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har icke någon anmärkning att göra mot den förste talarens yrkande; men jag kan deremot icke biträda den siste talarens yrkande att ytterligare sönderdela punkten. Jag kan icke heller finna, huru detta skall kunna ske. Ty, sedan Utskottet i punkten a hemställt att Riksdagen måtte uttala den åsigt, att Kongl. biblioteket hädanefter bör benämnas riksbiblioteket,

förekommer längre ned i samma punkt uttrycket »nämnda bibliotek». Jag tror därför att benämningen å biblioteket först bör omtalas. Icke heller förstår jag, hvartill det skall gagna att slita sönder frågan på detta sätt, då det icke kan skada frågan att behandla båda delarne i ett sammanhang.

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)*

För min del yrkar jag således bifall till Herr Clairfelts yrkande, men vill deremot icke bifalla Herr Bergs framställning.

Herr Berg: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande ber jag endast få nämna, att jag af de skäl, han framställt, icke kan finna någon anledning till de båda frågornas sammanblandning. Det i senare delen af den nu föredragna punkten förekommande uttrycket »nämnda bibliotek» föreställer jag mig måste afse det bibliotek, Utskottet i sitt förevarande betänkande omförmäلت. Man kan således bifalla punkten utan att först behöfva uttala sig om benämningen å biblioteket, och detta så mycket hellre, som i det Utskottets betänkande vidfogade förslag till aflöningsstat för biblioteket det heter: »Förslag till stat för *Kongl. bibliotekets*» men icke för riksbiblioteket. Man vet sålunda mycket väl hvilket bibliotek det är som afses, det må nu komma att heta »Kongl. biblioteket» eller »riksbiblioteket». Att Kammaren blott på den grund, att Utskottet begagnat sig af uttrycket »nämnda bibliotek», bör behandla i ett sammanhang två frågor, som icke ega det ringaste samband med hvarandra, måste jag följaktligen motsätta mig.

Jag har redan i mitt förra anförande visat, hvilka egentligheter en sammanblandning af de båda frågorna kan medföra i afseende å de olika propositionsyrkanden, som kunna komma att göras. Jag har äfven fästat uppmärksamheten å de förvecklingar, som kunna uppstå om Kamrarne stanna i olika beslut rörande de båda frågorna, i hvilket fall torde kunna ifrågasättas, om äfven frågan om benämningen å biblioteket bör i sammanhang med anslagsfrågan blifva föremål för gemensam votering. Jag tror visserligen icke att så skall komma att ske, men jag anser det vara lämpligast att åtskilja de båda frågorna, hvilket lätt låter sig göras. Man kan nemligen först taga i ompröfning Utskottets hemställan, huru vida Kongl. Maj:ts förslag på det af Utskottet föreslagna sätt skall bifallas samt, sedan beslutet härom fattats, företaga frågan om Utskottets hemställan rörande benämningen å biblioteket. Jag kan för min del således icke finna något hinder för en delning af de båda frågorna, men finner deremot ett ganska stort hinder för deras sammanblandning och vidhåller därför mitt förra yrkande.

Herr Liss Olof Larsson: Det är visst icke mycket värdt att tvista mera om Herr Bergs förslag; men för min del vet jag icke hvarför man nu skall begagna ett annat förfarande än förut under innevarande och förra riksdagar egt rum, och hvaremot Herr Berg icke protesterat. I fråga om Marinförvaltningens organisation t. ex. var nem-

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

ligen Utskottets hemställan affattad på samma sätt som nu rörande biblioteket; frågan om namnet afgjordes då på samma gång som frågan om anslaget, men då gjordes icke någon anmärkning mot föredragnings sättet. Jag tror därför det icke vara skäl att i detta speciella fall begagna ett annat förfaringssätt, än för några få dagar sedan, utan anser det lämpligast att nu gå till väga på samma sätt som då.

Härmed förklarades öfverläggningen angående föredragnings sättet vara slutad; och biföll Kammaren hvad Herr Clairfelt i afseende derå föreslagit; hvaremot Herr Bergs förslag, i hvad det afsåg framställande af särskilda propositioner å de yrkanden, som kunde komma att göras beträffande Utskottets hemställan om uttalande af en åsigt rörande bibliotekets benämning, afslogs.

Derefter skedde, i öfverensstämmelse med nämnda beslut, uppläsning jemväl af Utskottets förslag i *mom. b*, hvarpå

Herr Clairfelt ånyo erhöll ordet och anförde: Såsom bekant, utgöres bibliotekets nuvarande tjänstemannapersonal, utom chefen, Kongl. bibliotekarien, af en vice bibliotekarie, två förste amanuenser och en andre amanuens, således, chefen inberäknad, af inalles fem personer. Sedan Riksdagen emellertid beviljat anslag till uppförande af ett nytt bibliotekshus och det således var att förutse att bibliotekets verksamhet skulle blifva vida större än den under förut varande ogynsamma förhållanden kunnat vara, så ingick bibliotekarien till Kongl. Maj:t den 30 September 1875 med ett underdånigt memorial, deruti han, under framhållande af utaf hvilka afdelningar biblioteket skulle bestå, nemligen: den svenska bokafdelningen med allt hvad dertill hörde; den utländska bokafdelningen med hvad dertill hörde; handskriftsamlingen; kart- och planschsamlingarne och den dagliga expeditionen, omfattande allmänhetens betjenande vid besök på stället och utlåningen, hemställer, att »då det torde få anses sjelfklart att tjänstemännens antal icke kan förblifva stationärt i en institution, hvars material, under vår tids ofantliga kulturarbete, ökas på ett sätt som näppeligen kan beräknas, och hvars anlitande oupphörligt stegras, så att nu mera Kongl. biblioteket icke ens kan anses vara lokalt för hufvudstaden, utan i följd af de lättare kommunikationerna har en allt mer vexlande publik i landsorterna, särskildt Upsala med dess många yngre studieidkare», tjänstemännens antal i biblioteket torde böra bestämmas till en öfverbibliotekarie, 3 bibliotekarier, 3 förste och 3 andre amanuenser, eller tillsammans 10 personer.

Den komité, som af Kongl. Maj:t blifvit tillsatt för att uppgöra förslag till lönerreglering för de centrala embetsverken och som äfven haft sig förelagd att uppgöra en sådan lönerreglering för riksarkivet och Kongl. biblioteket har, efter anställd jemförelse mellan Kongl. biblioteket i Stockholm och Kongl. biblioteken i München,

Dresden och Köpenhamn äfvensom det Klaasenska i sistnämnda stad, kommit till den åsigt, att tjänstemännen vid vårt Kongl. bibliotek endast borde vara sju till antalet, nemligen en chef eller riksbibliotekarie, som komitéen kallar honom, 2 bibliotekarier och 4 vice bibliotekarier.

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)*

När detta ärende samtidigt med frågan om omorganisationen af riksarkivet för Kongl. Maj:t föredrogs, föreslog chefen för Ecklesiastikdepartementet på skäl, som jag icke vågar bestrida, att tjänstemännen i riksarkivet, inclusive chefen, skulle blifva 8, men inskränkte deremot antalet tjänstemän vid Kongl. biblioteket till det af komiterade föreslagna, eller sju, chefen inberäknad. Vid genomläsningen af Kongl. Maj:ts nåd. proposition angående statsverkets tillstånd och behof och sedan jag tillika tagit del af hvad bibliotekarien anført i sina underdåniga memorial, så väl det nyss nämnda den 30 September 1875 som det hvilket han, efter det komiterades förslag utkommit, afgaf den 30 Oktober 1876, tror jag mig dock hafva funnit att skäl verkligen förefinnas för att bibliotekets tjänstemän till antalet borde sättas i samma kategori som riksarkivets embets- och tjänstemän. Jag har således icke väckt min motion på grund af något löst hugskott, utan jag har föranledts dertill af den utredning af saken som lemnats af Kongl. bibliotekarien, hvilken enligt min uppfattning är den mest sakkunnige och kompetente person vi ega att pröfva behofvet af de tjänstemän, om hvilka nu är fråga, och hvars omdöme för mig eger lika så högt värde som komiterades utlåtande, med all aktning i öfrigt för den utredning af frågan det samma innehåller. Jag har utgått från den synpunkt att, då böckerna i Kongl. biblioteket numera uppgå till ett antal af omkring 200,000, under det att volymerna i riksarkivet endast utgöra omkring 36,000, då biblioteket vidare enligt komiterades förslag skall hållas öppet för allmänheten 5 timmar hvarje söckendag, under det att riksarkivet endast skall vara tillgängligt 4½ timmar dagligen, hvilken tid dock under Maj—Augusti månader kan utsträckas till ett par timmar på eftermiddagen, om så särskildt begäres, och då slutligen, såsom Kongl. bibliotekarien äfven påpekat, det är alldeles antagligt att, när biblioteket blifvit inrymdt i sin nya tidsenliga och vackra lokal, tilloppet af besökande och låntagare skall blifva vida större än hittills varit händelsen, är det alldeles gifvet att bibliotekets angelägenheter icke kunna skötas med ett ringare antal tjänstemän, än Kongl. Maj:t ansett nödigt för riksarkivet. Komiterade hafva visserligen föreslagit, att man för sådant ändamål skulle få begagna sig af anslaget till tillfälliga biträden; men bibliotekarien har tydligt visat att för skötandet af göromålen vid Kongl. biblioteket fordras större insigter och vidsträcktare erfarenhet än man i allmänhet kan påräkna hos tillfälliga eller extra biträden och derjemte äfvenledes visat svårigheten af att på detta sätt kunna fästa skicklige personer vid biblioteket mot det obetydliga arfvodet af 1,000 eller 1,500 kronor om året, som de enligt komi-

Angående ny
aföningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

terades förslag skulle erhålla, sedan de, såsom nu är händelsen med några, gått såsom extra tjänstemän vid biblioteket i 11 år, vid den tid då betänkandet afgafs, och nu i fulla 12 år. Få dessa tjänstemän icke snart ordinarie platser, blir följden sannolikt den, att de till stor förlust för biblioteket och landet lemna sina nuvarande platser och söka sin utkomst i andra länder, hvilket är så mycket antagligare, som dylika tjänstemän icke äro bundne endast vid sitt hemland, utan med sina mångsidiga kunskaper och sin språkkunskap mottagas med uppräckta händer hvar som helst i utlandet.

Det är af dessa skäl och icke, såsom Utskottet synes förmoda, af något löst hugskott jag väckt min motion.

Då emellertid ingen röst inom Stats-Utskottet höjt sig för min motion och då Stats-Utskottet nedsatt antalet af riksarkivets tjänstemän till samma antal, som Kongl. Maj:t föreslagit för Kongl. biblioteket nemligen sju, så har jag föga eller ingen förhoppning att Riksdagen skall bifalla mitt förslag. Kongl. biblioteket så väl som jag sjelf får väl trösta sig med den af reservanterne inom Utskottet uttalade förhoppning, att, derest behof af flera tjänstemän skall komma att yppa sig, detsamma nog skall blifva fylldt. Jag antager att detta behof snart nog skall komma att yppa sig och vill jag derföre taga fasta på reservanternes löfte, att detsamma då äfven skall blifva fylldt. Vinner jag icke under diskussionen något understöd för min motion, något, hvarpå jag icke kan hoppas, skall jag således icke göra något yrkande om bifall till densamma. Jag har endast velat förklara anledningen hvarföre jag väckt motionen, och att det icke skett på så lösa skäl, som man af Utskottets utlåtande skulle kunna finna antagligt.

Men hvad jag vill fästa mig vid är den särskilda mening en af denna Kammares ledamöter i Stats-Utskottet, en man, hvars röst i Kammarerna är mycket betydande och vägande och hvars åsigt vid en blifvande omröstning troligen äfven kommer att blifva Kammarernas, haft inom komitén, och hvilken åsigt blifvit af öfriga denna Kammarernas utskottsledamöter biträdd. Jag vill mot denna åsigt nedlägga min protest. Han har nemligen ytterligare reducerat antalet af Kongl. bibliotekets tjänstemän med en person och nedsatt detsamma till 6 eller endast *en* mera än biblioteket har *nu*, då det är inrymdt i en mörk och otjenlig lokal, der lånesökande icke gerna vilja infinna sig och der det intresse för biblioteket icke kan förutsättas som säkerligen kommer till stånd, då Kongl. biblioteket blir inrymdt i sin nya, vackra och ändamålsenliga lokal.

Reservanterne inom Utskottet hafva till stöd för reduktionen åberopat det skäl, som den af mig åsyftade reservant inom komitén anført, nemligen jemförelsen med biblioteken i München, Dresden och Köpenhamn så väl beträffande böckernas antal som antalet tjänstemän och afönningen. Till bemötande af det skäl, som skulle ligga i en sådan beräkning, anser jag mig endast behöfva åberopa hvad Kongl. bibliotekarien säger i sitt senare utlåtande i frågan till

Kongl. Maj:t. Han yttrar der följande ord, som jag anser ganska tankvärda:

»Jemförelse med andra bibliotek har väl äfven jag, såsom komitén, sökt göra, men funnit att på denna väg intet säkert resultat kan vinnas, ty, enligt hvad en gammal vishetsregel säger, lära alla liknelser halta. Ett hvar land, en hvar stad har sin publik, sina egenomligheter, vanor, bruk och behof, som icke visa sig i de statistiska siffrorna; att rätt uppmärksamma och afväga alla de bestämmande faktorerna torde därför blifva omöjligt för den främmande åskådaren och jag skulle ej tilltro mig ett rättvist bedömande utan att som tjänstgörande på ort och ställe hafva, under icke allt för kort tid, gjort nödvändiga iakttagelser. Erfarenheten är den bästa läraren och det är på denna jag grundat mina framställningar».

När en person, som otvifvelaktigt och odisputabelt måste hafva den största erfarenhet i afseende på bibliotekets handhavande, yttrar sig på detta sätt, så vill jag fråga, huru vida man kan, såsom reservanterne i Stats-Utskottet gjort, grunda ett motsatt bestämdt omdöme endast på några siffror, sådana som dem hvilka af reservanterne åberopats. Dels kunna nemligen förhållandena vara väsentligen olika i de länder, som sålunda blifvit anförda, mot hvad förhållandena äro här, hvilket äfven Kongl. bibliotekarien påpekat, dels kan man, tror jag, med siffror bevisa snart sagdt hvad man vill. Siffror tala visserligen; men de tala olika, allt eftersom de olika uppställas.

Jag tror således fortfarande, att det minsta antalet tjänstemän, hvarmed biblioteket kan åtnöja sig, är det som af Kongl. Maj:t blifvit föreslaget. Då jag emellertid, som jag redan nämnt, icke kan yrka bifall till min motion, så vill jag på det varmaste anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i afsende på antalet af tjänstemän vid biblioteket.

Hvad angår bibliotekariens lön, så är det visserligen sant, såsom på förmiddagen nämndes, att bibliotekarien sjelf i sitt underdåniga memorial den 30 September 1875 föreslagit öfverbibliotekariens lön till 7,000 kronor; men bibliotekarien visste icke då att komitén, hvars åsigt i frågan han icke kände, föreslagit att biblioteket, likasom riksarkivet, skulle skiljas från Ecklesiastikdepartementet och blifva ett sjelfständigt ambetsverk. Han har ock i sitt senare afgifna underdåniga utlåtande öfver komiténs förslag af denna anledning ansett, att lönen borde höjas till 7,500 kronor.

Jag delar fullständigt den åsigt, som på förmiddagen här uttalades, att bibliotekariens tjänstegöromål och tjänstebefattning äro mindre ansvarsfulla än riksarkivariens, och tror således af denna anledning äfven att bibliotekariens lön skulle kunna bestämmas något lägre än riksarkivariens, eller att 7,000 kronor skulle för honom kunna vara tillräckligt. Men jag delar ock den åsigt, som af Kongl. Maj:t uttalats, att chefen för ett ambetsverk icke bör hafva något ålderstillägg, utan endast en fix lön. Då jag emellertid vet, att Första Kammaren obetingadt bifallit Kongl. Maj:ts förslag om

*Angående ny
aflöningsstat.
för Kongl.
biblioteket.*
(Forts.)

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

en aflöning af 7,500 kronor för Kongl. bibliotekarien eller riksbibliotekarien, såsom han af Utskottet benämnes, så vill jag, för att icke splittra meningarne vid en blifvande votering, yrka att lönen för bibliotekarien bestämmes till 7,500 kronor.

Hvad slutligen angår benämningen för Kongl. biblioteket, så anser jag på de skäl en ledamot i komitén, Herr Bibliotekarien Styffe anfört, att biblioteket lämpligast bör heta »Kongl. biblioteket» och icke »riksbiblioteket».

Men jag skulle likväl helst önska, att denna fråga öfverlemnades till Kongl. Maj:ts afgörande i sammanhang med uppgörandet af de detaljbestämmelser och den arbetsordning Kongl. Maj:t kan komma att för biblioteket utfärda, och vill således i denna del icke göra något yrkande. Emellertid yrkar jag, att Kongl. Maj:ts förslag i afseende å tjänstemännens antal måtte af Kammaren antagas, äfvensom att lönen för bibliotekets chef fastställas till 7,500 kronor.

Herr Liss' Olof Larsson: För min del skall jag taga mig friheten att yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till den vid detsamma fogade, af Andra Kammarens ledamöter inom Utskottet afgifna reversation. Emellertid behöfver jag icke upptaga till besvarande den siste talarens yttrande, i hvad det rörde hans egen motion, enär han icke yrkade bifall till densamma, utan till Utskottets hemställan, hvilken på det hela taget öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts förslag. Den ärade talaren hade icke något annat egentligt skäl för sin åsigt, än det att chefen för biblioteket uttalat sig i den rigtning, som han nämnde; bibliotekarien hade sagt att så borde det vara, och därför borde det så vara; det argumentet var för den talaren afgörande. Detta var hufvudargumentet i hans resonnement. Men då den ärade talaren så uteslutande stöder sig på bibliotekschefens uttalade åsigt i saken, så förvänar det mig verkligen att han, ehuru chefen yttrat att verket behöfde minst 10 tjänstemän och 8 vaktmästare, slutade med att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, enligt hvilket tjänstepersonalens antal skulle blifva vida mindre. Häraf vill det synas, som skulle det stora förtroende, som han sagt att man bör hysa för den ifrågavarande embetsmannen, dock svikit honom sjelf. Något besynnerligt förefaller det ock, att, då på förmiddagen det var fråga om ordnandet af riksarkivets stat, den ärade talaren icke framställde något yrkande i öfverensstämmelse med de åsikter, som af chefen för detta verk blifvit uttalade. Man skulle häraf kunna sluta, att hans förtroende för det senare verkets chef icke är lika stort som för det förra.

Den ärade talaren anförde emellertid äfven ett annat skäl för sitt yrkande om ett större antal tjänstemän, än reservanterne föreslagit, nemligen det att, då bibliotekets lokal blifvit betydligt förbättrad, detta medförde behofvet af flere tjänstemän, än biblioteket hittills haft. Detta är dock ett skäl, som i min tanke icke torde förtjena något afseende. Jag hade nemligen eljest trott, och det

torde äfven vara allmänna meningen, att, då ett embetsverks lokaler äro svåra och otillgängliga, det behöfs flere tjenstemän, än om lokalerna äro inrättade på ett bekvämt och tidsenligt sätt. Detta är en sak, som jag tycker ligga så nära till hands, att det verkligen förvånar mig, att någon kan framkomma med ett påstående, som innebär raka motsatsen.

För min del får jag säga, att, huru stort förtroende jag än hyser för våra tjenstemän och äfven för chefen för biblioteket, jag dock icke vill obetingadt skriva under hvad dessa i fråga om tjenstemännens antal och deras aflöning anse vara det rätta. I fråga om lönebeloppen skulle jag kunna hafva lust att här göra ett yrkande, men då jag härutinnan icke reserverat mig, skall jag icke framställa något sådant. Såsom medlem af den ofta nämnde komitén, som hade att uppgöra förslag till reglering af de förvaltande verkens aflöningsförhållanden, ansåg jag att lönerna för de nu ifrågavarande tjenstemännen borde sättas lägre än komitén och sedermera Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagit, men jag ansåg mig böra i denna underordna mig det beslut Riksdagen kan behaga fatta. Det är emellertid icke längre än ett år tillbaka, då Riksdagen bestämde antalet och lönerna för tjenstemännen vid Upsala och Lunds bibliotek. Då hade Kongl. Maj:t och Riksdagen helt andra åsigter än nu, och ansågo att tjenstemännen vid dessa bibliotek icke behöfde vara så många och ej heller hafva så stora löner, som nu är föreslaget i fråga om biblioteket i hufvudstaden. Det är först i år, som man ansett att detta senare bibliotek behöfver större förmåner än de begge andra biblioteken. Jag kan dock icke, för min del, finna någon rimlig anledning, hvarföre efter Riksdagens beslut i fjor beträffande biblioteken vid universitetet en sådan väsentlig olikhet i löneförmåner i fråga om samma slags tjenstemän här i hufvudstaden skall ega rum. Och det var derföre som jag inom omnämnda komité icke kunde uddgå att reservera mig äfven mot lönerna, enär jag i fjor var med om beslutet, och att tro det regering och Riksdag skulle vilja gynna det ena bibliotekets tjenstemän framför det andra i afseende å lönerna, det skulle hafva varit att hysa en förnärmande tanke om de båda statsmakterna.

Den siste talaren yttrade, att det icke vore lämpligt att jemföra förhållandena hos oss med dem i andra länder, då det vore fråga om att bestämma våra tjenstemäns antal och deras aflöningsförhållanden. Ja, nog känner man till den saken, att, då det här i Sverige blir fråga om inrättandet af några nya tjenster, så åberopar man visserligen till en början förhållandena i utlandet, säger att der har man det eller det och derföre måste äfven vi ha det, men när man sedan kommer till kostnaden, då går det alldeles icke an att taga hänsyn till hvad samma sak kostar i andra länder, utan då vill man ofta att vi skola betala en 50 procent eller mera utöfver hvad samma sak kostar i andra länder. Så har man nu påstått, att för skötandet af biblioteket här i Stockholm skulle behöfvas icke

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.*

(Forts.)

Angående ny
öfningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

mindre än tio tjenstemän, deraf sju ordinarie och tre extra, och såsom skäl för behovet af ett så stort antal tjenstemän anför man dels att biblioteket nu skall från en mörk och olämplig lokal flyttas till en annan som är ändamålsenlig, der det mera kommer att begagnas, och dels att någon gång i tidernas längd en högskola kommer att upprättas i Stockholm, o. s. v. Ingendera af dessa båda omständigheter anser jag dock nu böra tagas i betraktande vid bestämmandet af antalet tjenstemän vid riksbiblioteket. När dessa saker inträffat, då, men först då, får man öka antalet tjenstemän, om det så erfordras.

Om man behagar granska förhållandena vid biblioteket här i Stockholm och biblioteken i utlandet, så skall man äfven finna, huru ojemförligt bättre lottadt i afseende på så väl antal tjenstemän som anslag till tjenstemäns löner, riksbiblioteket är i jemförelse med dessa bibliotek; och samma resultat visar äfven en jemförelse mellan biblioteket här i Stockholm och våra universitetsbibliotek, riksbiblioteket och Upsala bibliotek kunna vara i det närmaste lika stora; bokantalet uppgifves visserligen i Stockholm till 200,000 och i Upsala till endast 175,000, således 25,000 mindre på det senare stället, men jag tror att det torde vara svårt att med någon bestämdhet angifva bokantalet vid stockholmsbiblioteket, då der icke finnes någon fullständig katalog. För biblioteket i Stockholm begäres nu emellertid enligt Kongl. Maj:ts och komiténs förslag en summa af 37,700 kronor, hvilken summa, om man dertill lägger ålderstilläggen, blir ännu högre, under det att anslaget till det nästan lika stora biblioteket i Upsala utgör allenast 17,300 kronor, således vida mera än dubbelt för stockholmsbiblioteket. Någon skulle kanske kunna tro, att till en sådan olikhet i afseende på kostnaden ett skäl kunde finnas deri, att biblioteket i Stockholm möjligen anlitas mera än upsalabiblioteket; men så är aldeles icke förhållandet, ty ser man efter, så befinnes antalet årligen utlemnade boklån utgöra i Stockholm 2,600, men i Upsala deremot 3,100; således vida mera på det senare stället än på det förra. Någon uppgift angående antalet besökande lemnas icke från våra bibliotek, så att i det afseendet kan någon jemförelse mellan Stockholm och Upsala icke göras. Emellertid får man antaga, att antalet boklån och antal besökande stå i ungefärligt förhållande till hvarandra. Då nu Kongl. Maj:ts och Riksdagen ansett fem ordinarie tjenstemän tillräckliga för att sköta biblioteket i Upsala, så kan det icke annat än förefalla förvånande, att man kan påstå att för det ungefär lika stora biblioteket i Stockholm skall behövas dubbelt så stort antal tjenstemän, ordinarie och extra ordinarie, och som kosta mer än dubbelt så mycket.

Se vi åter på förhållandena vid de utländska biblioteken och bland dem det, som torde för en jemförelse med biblioteket i Stockholm ligga närmast till hands, nemligen Kongl. biblioteket i Köpenhamn, så utgör bokantalet der 475,000. Visserligen variera uppgifterna derutinnan, i det danska statskalendern upptager antalet till 500,000, då deremot löneregreringskomitéen uppger det vara

470,000, men enligt en uppgift, som jag på begäran erhållit från Kongl. bibliotekarien i Köpenhamn, och som väl sannolikt är af något yngre datum än den komitéen haft att tillgå, uppgår bokantalet, som sagdt, till 475,000. Då man nu finner att detta bibliotek kan förvaltas för en kostnad af 21,184 kronor, så torde det böra ursäktas, om man anser att biblioteket i Stockholm med icke hälften så stort bokantal borde kunna kosta något mindre än de 38,800 kronor, utom ålderstillägg, som Kongl. Maj:t begärt. Jag känner icke, hurudan lokal biblioteket i Köpenhamn har och således icke heller om den är sådan att den fordrar mindre antal tjänstemän, men jag skulle tro att den icke i ändamålsenlighet kan öfverträffa den nya lokalen för biblioteket i Stockholm, då den lokal, som ännu begagnas af biblioteket i Köpenhamn, är 200 år gammal och man således icke varit i tillfälle att der införa nyare tiders förbättringar. Detta bibliotek skötes emellertid af tre ordinarie tjänstemän, hvartill komma 6 extra ordinarie, s. k. assistenter. Der kunna således inalles 9 tjänstemän hinna med att sköta ett bibliotek af 475,000 band, men här i Sverige behöfver man 10 tjänstemän, deraf 7 ordinarie och 3 extra ordinarie, för att sköta ett bibliotek med endast 200,000 volymer. Jag tycker nästan det låter förnärmande för oss svenskar, att hos oss det skall behöfvas ett större antal tjänstemän för att sköta ett icke hälften så stort bibliotek, och att det skulle ligga i våra tjänstemäns eget intresse att icke på detta sätt framhålla sin svaghet, att icke kunna utföra åtminstone hälften så mycket arbete som tjänstemännen i andra länder. Nu skulle kanske någon vilja invända, att utlåningen är större här än i Köpenhamn, men då ber jag att få upplysa, att under det antalet boklån i Stockholm årligen uppgår till 2,600, så utgör det i Köpenhamn 7,800, således tre gånger så mycket som i Stockholm. Ser man åter på antalet böcker framlagda till begagnande på stället, så utgör det i Stockholm omkring 10,000 men i Köpenhamn 21,100, således, äfven detta, mer än dubbelt så mycket som i Stockholm. Med alla dessa förhållanden för ögonen, förefaller det åtminstone mig högst besynnerligt, att någon kan ifrågasätta ett högre antal tjänstemän för Kongl. biblioteket i Stockholm än hvad reservanterne föreslagit.

Jag får tvärtom för min del förklara att, om någon här skulle sätta i fråga att minska det antal tjänstemän, som reservanterne föreslagit, så skulle jag icke kunna säga ett ord till bemötande af en sådan framställning; ty jag skulle icke kunna framdraga något skäl till försvar ens för den siffra, hvarvid reservanterne stannat. Då nu emellertid den lyckliga omständighet inträffat, att någon dylik framställning icke skett, har jag endast att vända mig emot dem, hvilka påyrkat ett större antal tjänstemän, än som i reservationen föreslagits. Ser man då på förhållandena i Danmark, der, såsom jag redan nämnt, riksbiblioteket innehåller 500,000 bokband med ett antal boklån för år af 7,800, så förvaltas detta bibliotek

*Angående ny
aföningsstat
för Kongl
biblioteket.
(Forts.)*

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

af allenast fem tjänstemän för en sammanlagd kostnad af cirka 21,000 kronor. Vid biblioteket i München, hvilket innehåller 800,000 band och hvarest antalet boklån för år uppgår till 20,000 — för att nu icke tala om de besökandes antal, hvilket derstädes utgör årligen omkring 10,000 — uppgår tjänstemännens antal till allenast tretton. Huru många af dessa, som äro ordinarie, derom är jag för närvarande icke i tillfälle att meddela någon upplysning. Detta sistnämnda bibliotek är emellertid fyra gånger så stort som vårt och förvaltas likväl med ett i förhållande till vårt så ringa antal tjänstemän. Och jag tror att med hvilket större bibliotek i Europa, med undantag af sådana som t. ex. i London och Paris, man än jämför det Kongl. biblioteket i Stockholm, med det antal tjänstemän detsamma enligt reservanternes förslag skulle erhålla, så skall man nödgas medgifva att detta senare är det lyckligare lottade.

Nu säger man, att de nuvarande tjänstemännens antal är allt för ringa för att de skola kunna medhinna så väl de omfattande katalogiseringsarbeten, hvilka äro oundgängligen nödvändiga, som i öfrigt hvad som för bibliotekets fullständiga ordnande kan påfordras. Jag vågar icke bestrida att mycket i fråga om katalogisering och ordnande af biblioteket återstår att önska. Jag måste tvärtom vitsorda att så är. Men om man påstår att anledningen härtill är att söka i tjänstemännens ringa antal, så har man också dermed medgifvit, att våra tjänstemän icke förmå att åstadkomma hälften af det arbete, som andra länders bibliotek hafva att uppvisa. I den skrifvelse, som jag förut åberopat, uppgifves, att man vid biblioteket i Köpenhamn har de mest fullständiga kataloger öfver boksamlingarne, i hvilka kataloger dessa samlingar äro upptagna dels systematiskt efter de olika vetenskapsgrenarne, dels ock efter de olika författarnes namn. Der har man sålunda medhunnit att katalogisera 500,000 band, under det man hos oss icke kunnat åstadkomma ett sådant arbete, omfattande allenast hälften eller till och med mindre än hälften så stora boksamling. Jag tror att det skall blifva svårt att uppvisa några öfvertygande skäl för antagandet af Utskottets förslag i fråga om tjänstemännens antal. Åtminstone skulle det för mig vara ett stort nöje att i sådant afseende få höra andra och bättre skäl, än som den Kongl. bibliotekarien i sitt afgifna utlåtande och den siste värde talaren anført. Felet ligger, efter min öfvertygelse, deri att det Kongl. biblioteket lagt företrädesvis an på att samla ihop och lägga på hög. Dermed har man varit till den grad ifrig att man, efter hvad jag hört uppgifvas, ofta begagnat sig af mindre vanliga medel. Men härmed har man också lätit sig nöja. Man har visserligen börjat att katalogisera; men efter någon tid har man funnit det system, efter hvilket arbetet påbörjats, mindre lämpligt och påbörjat arbetet på nytt. Jag tror för min del att, när nu biblioteket inflyttas i en ny lokal, der bättre tillfälle till dess ordnande förefinnes, det af reservanterne föreslagna antalet tjänstemän skall befinnas tillräckligt för

ett så fullständigt ordnande af biblioteket, att man en gång skall kunna få vetskap om hvilka skatter deri ligga fördolda, och äfven kontroll på att de icke förskingras.

Hvad vidare beträffar vaktmästarnes antal, så har detsamma af bibliotekarien föreslagits till åtta. Komiterade hafva åter i likhet med Kongl. Maj:t föreslagit fem, hvilket antal af reservanterne nedsatts till tre. Ser jag nu på förhållandet i detta afseende vid Upsala bibliotek, så finner jag att Kongl. Maj:t i fjor der föreslog endast två vaktmästare, hvilket ock Riksdagen ansåg tillräckligt. Der hade vederbörande icke tänkt sig större antal, och dervid fick det bero. Vederbörande anse, att der skola två hinna med hvad fem skola göra här.

Då man dessutom vid biblioteket i Köpenhamn kan reda sig med två vaktmästare (der finnas ej mer än två) till betjenande af det stora biblioteket, och det stora antal besökande derstädes, så kan jag icke fatta, att man här skulle behöfva ett så stort antal vaktmästare. I den af mig ofta nämnda skrifvelsen från Köpenhamn upplyser man mig, att så väl tjenstemännens som vaktmästarnes antal vid dervarande bibliotek befunnits tillräckligt, och att någon framställning om dess ökande derföre icke varit gjord. Det enda hvaröfver man klagat är, att aflöningen är ringa; och detta tror jag äfven är en befogad anmärkning, då t. ex. den sämst aflönade assistenten der icke har mer än 1,097 kronor och några öre i arfvode. Jag tror att alla dessa omständigheter skola utgöra goda skäl för afslag å Utskottets betänkande i den nu föredragna punkten och bifall till den af denna Kammares utskottsledamöter deremot afgifva reservation.

Hvad bibliotekets benämning angår, anser jag att det bör kallas »*riksbiblioteket*». Vi hafva ju antagit benämningarne »*riksarkiv*», »*riksantiquarie*» m. fl. Då härtill kommer att Hans Maj:t Konungen har ett enskildt bibliotek, hvilket med rätta bör benämnas »*Kongl. biblioteket*», tycker jag att ifrågavarande biblioteks benämning »*riksbibliotek*» är i alla afseenden den lämpligaste.

Jag yrkar bifall till den af mig jemte öfrige utskottsledamöter från denna Kammarer afgifna reservation.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Af alla offentliga institutioner i vårt land har säkerligen ingen befunnit sig i så djup och beklagansvärd lägervall, som Kongl. biblioteket. Hvarje bildad svensk, som besökt detta bibliotek, har säkerligen känt sin kind brännas af blygselns rodnad öfver både de bristfälliga lokaler, hvaruti våra bokskatter förvarats, och det oordnade och otillfredsställande skick, hvaruti dessa bokskatter befunnit sig. En utsigt till något bättre öppnades genom Riksdagens frikostighet att bevilja anslag till uppförande af ny biblioteksbyggnad. Sedan denna närmat sig sin fullbordan, ålåg det bibliotekarien att inkomma med förslag till ny stat och de nya tjenstemän, som kunde behöfvas.

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

Angående ny
aftöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

De två memorial, som han till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemnadt, hafva genom bibliotekariens försorg blifvit Riksdagen delgifna, det ena är afgifvet i September 1875 och det andra den 13 Oktober 1876. Jag vill icke fördölja, att jag af dessa memorial erhållit det intryck, att det hade varit bäst om bibliotekariens förslag blifvit lagdt till grund för den Kongl. propositionen. Bibliotekarien har yttrat: »Väl kan Kongl. biblioteket stanna qvar på ett lägre steg af utveckling och gagnande verksamhet; detta är onekligt och bevisas af mångårig, bedröflig erfarenhet. Men sådant är icke det mål, hvartill mitt underdåniga förslag af den 30 September 1875 syftar; jag har helt naturligt eftersträfvat ett högre, det större gagnet, det efter våra förhållanden bästa möjliga.» Då emellertid Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartement icke accepterat bibliotekariens förslag, utan inskränkt detsamma, torde det väl vara föga utsigt till framgång för ett yrkande om bifall till Herr Clairfelts motion, och ehuru jag hyser stora sympatier för hvad han föreslagit, afstår jag således från att göra något yrkande i denna riktning. Jag vill dock bemärka, att hvarken regeringen eller Stats-Utskottet skipat lika rätt emellan riksarkivet och biblioteket; Utskottet har visserligen föreslagit lika många tjänstemän för begge dessa institutioner, men för riksarkivet är föreslaget tre tjänstemän i andra och tre i första lönegraden, då deremot för biblioteket föreslås endast två tjänstemän i andra men fyra i första lönegraden. Rättvisa och billighet hade bjudit, att äfven här föreslagits tre tjänstemän i andra lönegraden, helst bibliotekarien visat att inom biblioteket finnas åtminstone *fyra* särskilda afdelningar, af hvilka en, nemligen den svenska, bör förestås af honom sjelf, och de öfriga tre af tjänstemän i andra lönegraden. Med afseende emellertid på den behandling frågan ifrån början rönt och vid den utgång densamma fått i Första Kamraren, är det icke den minsta utsigt att vinna något annat, än möjligen bifall till Kongl. Maj:ts proposition; och under antagande och förutsättning att regeringen gerna ser, att ett sådant bifall erhålles, vågar jag framställa ett yrkande i denna riktning.

I händelse den Kongl. propositionen bifalles, kommer naturligen att försvinna detta Stats-Utskottets förslag i första punkten, att man skulle uttala den åsigten, att biblioteket hädanefter bör få namn af riksbiblioteket. Först och främst tillåter jag mig nemligen anmärka, att jag icke vet, att någon motion föreligger, som kunnat gifva Stats-Utskottet någon impuls att föreslå Riksdagen att uttala någon åsigt om namnet. För det andra borde Stats-Utskottet veta, att denna institution i en af våra grundlagar, nemligen Tryckfrihetsförordningen, benämnes Kongl. biblioteket; och jag befarar, att, om en sådan åsigt blefve framburen till Kongl. Maj:t samt Kongl. Maj:t — hvilket jag likväl saknar anledning antaga — vid en dylik framställning skulle fästa något afseende och sålunda benämningen komma att blifva »riksbiblioteket», boktryckarne möjligen skulle

säga: Grundlagarne ålägga oss visserligen att aflemna ett exemplar af våra tryckta skrifter till Kongl. biblioteket, men icke till Riksbiblioteket. Det är slutligen ett faktum, att på den nyuppförda biblioteksbyggnaden redan står, om jag icke misstager mig, Kongl. biblioteket; en anhållan, att denna institution skulle kallas Riksbiblioteket borde väl då vara beledsagad af en anhållan att Kongl. Maj:t ville föranstalta om utplånande af den på den uppförda byggnaden redan befintliga inskriften.

Det har under förmiddagens lopp talats om att göra en liten fråga till en stor. För min del anser jag att frågan om en rättfärdig och billig lön åt riksarkivarien icke var någon liten fråga; men Stats-Utskottets ifrågavarande förslag kan icke annorlunda karakteriseras än såsom ett försök att upptaga till behandling en mycket liten fråga; frågor om namn äro nemligen alltid små frågor.

Då det emellertid är antagligt, att Kongl. Maj:ts proposition icke vinner denna Kammares bifall, anhåller jag att få in subsidium framställa det yrkande, att, äfven om Kammarerna skulle vilja bifalla punkten a, i Utskottets betänkande, denna mellanmening: »jemte uttalande af den åsigt, att Kongl. biblioteket hädanefter bör benämnas Riksbiblioteket», måtte utgå.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Såsom enskild man har jag ganska stora pretentioner på de offentliga biblioteken. Jag har också många gånger besökt en del af dem och dervid blifvit på ett ovanligt utmärkt sätt bemött: man har med all möjlig beredvillighet lemnat mig de upplysningar, jag önskat att erhålla. Men under dessa besök har jag kommit till insigt om att just i afseende å det bibliotek, hvarom nu är fråga, det må nu kallas Kongl. eller Riksbiblioteket, återstår ofantligt mycket att önska, om det skall komma i sådant skick, att det motsvarar de fordringar, man kan vara berättigad att ställa på detsamma.

Den person, som nu i många år förestått bibliotekariebefattningen och jemväl uppsatt den underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t angående bibliotekets och dithörande förhållandens ordnande för framtiden, har dyrt fått betala den erfarenhet han under denna sin långa tjänstetid i detta afseende förvärfvat, derigenom att han under sitt arbete i de nuvarande osunda bibliotekslokalerna fått sin helsa bruten. Men ännu har han dock sina själskrafter kvar, och derföre har han ock kunnat sundt och allvarligt framställa sina åsikter uti det för regeringen framlagda förslaget. Deruti uttrycker han, bland annat, den önskan att tjänstemännens vid biblioteket antal måtte blifva 10. Kongl. Maj:t har dock i sin proposition fäst stort afseende vid komiterades förslag — hvarom man naturligtvis ej kan hafva mycket att säga — och med anledning deraf något afkortat tjänstemännens antal. Stats-Utskottet har, såsom en föregående talare redan visat, i detta afseende gått ännu längre.

Angående ny
afslöfningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

En talare från Dalarne har anställt en jmförelse mellan det Kongl. biblioteket och en del utländska bibliotek. Det var verkligen intressant att erfara, att man äfven från det hållet kunde någon gång få höra talas om, huru de hafva det i utlandet. Jag säger att detta var intressant att erfara, emedan man alltid, då det varit fråga om något nytt och till stöd därför åberopat förhållanden från utlandet, af den ärade talaren på dalabänken bemötts med den invändningen, att vi ej skulle bry oss om utlandet utan, endast rätta oss efter förhållandena i vårt eget land.

Den vittra komité, som Kongl. Maj:t tillsatte för denna frågas utredning, har uti sitt underdåniga betänkande hufvudsakligen visat oss huru en del utländska bibliotek skötas. Men komitén har försigtigtvis endast hållit sig vid de minst gynnade bland dessa bibliotek. Det skulle derföre verkligen hafva varit af stort intresse, om herrar komiterade uti samma betänkande äfven visat oss, huru de mera gynnade utländska biblioteken skötas, exempelvis biblioteken i London, Paris, Petersburg och Berlin, om hvilka jag särskildt vet att de äro mycket mer gynnade än de af komiterade åberopade biblioteken i Köpenhamn och Dresden. Jag har äfven något litet reda på biblioteksförhållandena i Köpenhamn, hvars bibliotek jag några gånger besökt. Om de öfriga, här ofvan nämnda biblioteken har jag deremot ej annan kännedom än den som jag erhållit ur böcker. Biblioteket i Köpenhamn är ett gammalt bibliotek, som blef grundadt och på ett utmärkt sätt ordnad under Danmarks storhetstid, och till följd deraf mycket mera lättskött än vårt Kongl. bibliotek. Dresdenerbiblioteket blef för en tid sedan ombygdt. Den, som erinrar sig hvad tidningarne omförmälde om de summor, som för detta ändamål af sachsiska staten offrades, kan lätt inse att nutidens fordringar på ett ändamålsenligt ordnande och deraf följande lätthet i bibliotekets skötande dervid äfven blifvit tillgodosedda. Om vårt eget Kongl. bibliotek veta vi deremot alla, att dess ställning för närvarande är dålig.

Men det sunda stadgandet i 1661 års kansliordning, att till riksbiblioteket skulle aflemnas ett exemplar af allt som blefve tryckt inom Sverige, har haft det goda med sig, att biblioteket ökats mer och mer för hvarje år. Hvem skulle väl dessutom vilja förneka nyttan af en dylik samling på ett enda ställe, der man kan blifva i tillfälle att se allt hvad som inom landet blifvit af trycket utgifvet! För historie-forskare åtminstone är det af allra största vigt, att sålunda hafva att tillgå och kunna åberopa alla möjliga källor vid utgifvandet af sina skrifter, vare sig dessa omfatta kulturhistorien eller annan historia. Just af dylika småskrifter lemnas det bästa material för bedömande af ett samhälles utveckling inom dess lägre kretsar. Men för att samla och ordna allt detta tarfvas mycket arbetete och mycket omdöme, om arbetet skall skötas väl. Först och främst är det för bibliotekstjenstemannen icke så lätt att veta, huru mycket af dylikt s. k. småtryck som finnes, så framt icke hvarje boktryckare är nog

samvetsgrann att till riksbiblioteket aflemna ett exemplar af allt hvad som tryckes på hans officin. Men så har icke skett och sker icke ens nu. Här utges visserligen kataloger öfver i Sverige tryckta skrifter, men vid en granskning af dem skall man finna, att långt ifrån allt dylikt tryck kommit biblioteket till handa. Detta vet jag af egen erfarenhet, emedan jag i min lilla boksamling har exemplar af tryck, som icke finnes i riksbiblioteket, bland annat af skrifter som blifvit tryckta i min hemtrakt, men icke kommit ut i bokhandeln.

Riksbiblioteket kräfvor således, för att skötas väl, ofantligt mycket arbete. Då härtill kommer, att ordnandet af riksbibliotekets samlingar i den nya lokalen ännu icke egt rum, utan förestår, så lär man icke kunna undgå att inse nödvändigheten af att för ändamålet anskaffa tillräckliga arbetskrafter, så att vi en gång må kunna få biblioteket så ordnad, att det uppfyller sitt ändamål.

Många af förenämnda småskrifter hafva under en följd af år icke varit tillgängliga i riksbiblioteket, utan bibliotekarien har oftast endast med ledning af utdelade kataloger vid förestående bokauktioner kunnat få reda då de samt nödgats passa på vid dylika auktionstillfällen och der inköpa, dock mången gång till ganska höga pris.

Jag upprepar ännu en gång att, med kännedom om dessa missförhållanden, det blir nödvändigt att se till att desamma så fort som möjligt varda afhjelpa.

Vill man anställa en jemförelse emellan ofvannämnda föreskrift, att till riksbiblioteket skall aflemnas ett exemplar af allt hvad inom riket af trycket utgifves, med förhållandet i enahanda afseende beträffande de utländska biblioteken, så kan jag icke upplysa huru dermed i allmänhet förhåller sig. Hvad särskildt det danska riksbiblioteket beträffar, har jag icke fullt reda på, huru vida aflemnandet af tryckta skrifter till detta bibliotek blifvit vederbörande boktryckare ålagdt. Jag betviflar, att någon dylik skyldighet är dem ålagd; men kanske reservanten på dalabänken, som väl har bättre reda på den saken, derom kan lemna tillförlitlig upplyning. Men så mycket har jag dock mig bekant, att hvad riksbiblioteket i London vidkommer, så finnes der alldeles icke någon samling af s. k. småtryck, som är med vår jemförlig, utan man låter sig vid inköpen endast bestämmas af tycke och smak. Deremot har man i Frankrike sig ålagdt att till riksbiblioteket i Paris inlemna ett exemplar icke allenast af alla skrifter som tryckas, utan äfven af alla litografier; ja, man har gått så långt i detta hänseende, att till och med af alla etiketter, som i landet tillverkas, ett exemplar måste aflemnas, hvadan af detta slags tryck hela foror insändas till biblioteket från landsorterna. Det skulle derföre hafva varit ganska intressant att få veta på hvad sätt, med huru många tjänstemän och för hvilken kostnad sist nämnda bibliotek skötes. Naturligtvis kunde det dock aldrig blifva fråga om att vi svenskar i detta hänseende skulle vilja ställa

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.*

(Forts.)

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.*

(Forts.)

oss i jemnbredd med en sådan stormakt som Frankrike. Men en utredning af förhållandena äfven i nu nämnda fall hade må hända kunnat tjena till ledning vid bedömande af nu förevarande fråga.

När man vidare vill anställa en jämförelse mellan vårt riksbibliotek å ena sidan och det i Köpenhamn å den andra, så må man betänka, att i Köpenhamn icke råder samma förhållande som hos oss, hvilka hafva blott *ett* enda stort bibliotek, utan der finnes äfven ett ganska stort universitetsbibliotek jemte riksbiblioteket o. s. v. Om detta universitetsbibliotek hafva komiterade i sitt betänkande dock icke nämnt ett enda ord, lika litet som om antalet tjänstemän vid samma bibliotek och kostnaden för detsamma. Visst är dock, att icke heller sistnämnde biblioteks tjänstemän hafva sig ålagdt att samla och ordna exemplar af allt som tryckes inom landet.

Under nu angifna förhållanden kan jag således icke annat än yrka, att man åtminstone icke alltför mycket afknappar på tjänstemännens antal vid riksbiblioteket. Det behöfves alltid att man söker vid riksbiblioteket fasta personer, som uteslutande vilja egna håg och krafter åt riksbibliotekets tjent och äfven kunna för densamma upfostra andra.

Hvilken som helst är sannerligen icke lämplig att ordna och väl sköta ett dylikt bibliotek. Derfor fordras både anlag och litterär bildning, såvida platsen skall fyllas. Följden af att neka tillräckliga anslag till en publik institution kan mången gång blifva, att den, som har den bästa viljan och de bästa krafterna att sköta institutionen, aflägsnar sig från densamma; och sedan får man taga hvem man kan få. Tjänstemännen i biblioteket hafva visserligen hittills icke alltid skött sig så väl, som de bort, emedan de haft frihet att söka förtjenster utan tjänsten; men detta har nästan varit nödvändigt, då lönen varit så knapp. De hafva icke kunnat svälta och hafva därför måst söka sin utkomst så godt de kunnat.

Hvad slutligen vidkommer namnet på biblioteket, kan jag icke finna annat, än att det rätta uttrycket är »riksbiblioteket». All sammanblandning med Hans Maj:t Konungens enskilda bibliotek blir då omöjlig. Någon fara att, såsom Herr Bergström framhöll, boktryckarne skulle neka att lemna in tryck till riksbiblioteket, emedan i grundlagen vore föreskrifvet att trycket skulle lemnas till Kongl. biblioteket, tror jag icke heller förefinnes. Man kan ju för öfrigt mycket lätt åvägabringa den ändringen i Tryckfrihetsförordningen, att orden »Kongl. biblioteket» utbytas mot »riksbiblioteket», om Kongl. Maj:t ej har något att deremot invända. Och skulle man verkligen hysa den farhågan, att man icke kan ålägga boktryckarne att lemna in tryck till »riksbiblioteket», innan benämningen »Kongl. biblioteket» i grundlagen utbyts mot »riksbiblioteket», så kan Kongl. Maj:t ju uppskjuta sanktioneringen af den nya titeln till dess grundlagsförändringen skett. Någon konflikt med grundlagen bör i alla händelser icke kunna uppstå derigenom att man gillar Utskottets åsigt om bibliotekets benämning. I grundlagen finnas för öfrigt redan nu uttryck, som

icke motsvara dermed åsyftade begrepp. Der talas till exempel på ett ställe om en bevillningsskatt, som skall utgå för husbehofsbränning. Någon husbehofsbränning finnes dock sedan många år tillbaka icke i Sverige. Något hinder för den af Utskottet föreslagna benämningen finnes således, efter min tanke, icke i grundlagen.

Då så många förslag om tjänstemännens antal i biblioteket redan blifvit framställda, vill jag icke ännu uttala min mening i det hänseendet, eller hvilket förslag jag vill understödja. Så mycket vill jag dock redan nu säga, att jag skall understödja det förslag, som blifver för biblioteket fördelaktigast och tillika regeringen, Riksdagen och landet värdigast.

Friherre Nordenfalk: Jag beder få yttra några ord med afseende på de punkter, i hvilka de tre föreliggande förslagen, Kongl. Maj:ts, Stats-Utskottets och reservanternes, skilja sig från hvarandra.

I afseende å den första skiljaktigheteten, bennämningen på biblioteket, tror jag, lika med Stats-Utskottet och reservanterne, att »riksbiblioteket» är för framtiden det lämpligaste namnet. Att någon fara ligger uti att antaga denna benämning, kan jag icke heller finna. Jag vet mycket väl, att 1 § 11 mom. Tryckfrihetsförordningen talar om »Kongl. biblioteket», men jag tror, att, till dess ändring i nämnde paragraf kan vidtagas, tryckeriergarne kunna skicka in sina trycksaker under adress Kongl. biblioteket, då de nog komma riksbiblioteket till handa. Boktryckarne lära icke genom en annan benämning på statens främsta bibliotek än den nuvarande kunna befria sig från skyldigheten att till detsamma aflemna ett exemplar af hvarje hos dem tryckt skrift.

Beträffande bibliotekets tjänstemän, har jag med någon förvåning funnit, att Stats-Utskottets ledamöter af denna Kammare föreslagit deras antal lägre än riksarkivets tjänstemäns. Det torde nemligen vara påtagligt, att i förhållande till den publik, som anlitar de tvenne institutionerna, och antalet volymer och handlingar, som der begagnas och utlånas, ett större arbete måste komma i fråga för bibliotekets tjänstemän än för riksarkivets. Jag tror, att det antal tjänstemän, som af Kongl. bibliotekarien föreslagits, är väl behöfligt ej mindre för framtiden än äfven under nu varande förhållanden. Man måste nemligen betänka, att här för närvarande af bristande personal och usel lokal åtskilligt arbete ligger efter, i stället för att i andra länder, hvarest katalogiseringsarbetet är fullgjordt, man endast har att vidmakthålla det redan gjorda. Emellertid kan jag naturligtvis icke med något hopp om framgång yrka bifall till något annat eller mera, än hvad Kongl. Maj:t och Utskottet i detta hänseende föreslagit.

Angående Kongl. bibliotekets tjänstemäns arbete har härstädes af en representant från Dalarne blifvit fäldt ett temligen hårdt omdöme, som jag för min del dock icke vill upptaga till besvarande, emedan jag i sådant fall kunde anses i viss mån orda i egen sak,

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)*

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

då jag sjelf varit tjensteman i detta bibliotek. Kongl. bibliotekets förre likasom nuvarande tjenstemän torde dock kunna trösta sig dermed, att allmänna meningen så väl inom som utom landet om huru det Kongl. biblioteket vårdats icke torde vara densamma som denne representants; och jag tror ej heller att denna hans mening delas af Riksdagen, helst Riksdagen under en längre följd af år lemnat anslag till utgifvande af Svenska fornskriftsällskapets arbeten, hvilka hufvudsakligast redigerats af bibliotekets chef och öfrige tjenstemän, med användande i första rummet af bibliotekets manuskript såsom material.

Beträffande lönen för Kongl. bibliotekarien vill jag icke heller göra annat yrkande än det af Utskottet framställda, enär jag icke kan tro, att denna Kammare är benägen att sätta denna embetsmans lön högre än som i dag bestämts för riksarkivarien. Men detta är också det enda skälet, hvarföre jag icke vid detta tillfälle gör något yrkande om förhöjning af Kongl. bibliotekariens lön utöver det af Utskottet föreslagna belopp.

Hvad angår de öfrige tjenstemännens antal, torde tillräckliga skäl redan vara anförda för att en nedsättning i det af regeringen föreslagna antalet icke är lämpligt. Men, en del af *deras* arbete kan dock utan större skada för en tid något ligga nere för att sedermera åter upptagas. Deremot skulle, enligt min åsigt, en inskränkning uti vaktmästarnes af Kongl. Maj:t föreslagna antal innefatta en verklig risk. Jag vill nu icke hålla på det af Kongl. bibliotekarien föreslagna antalet 8, som Kongl. Maj:t, enligt komiterades förslag, nedsatt till 5, utan endast vända mig till reservanternes förslag att ytterligare nedsätta detta antal till 3. Påtagligt torde nemligen vara, att efter bibliotekets inflyttning i den nya lokalen erfordras en vaktmästare för att sköta värmeledning och tillika vara portvakt, två till uppässning i läsesalen och två i arbetsrummen för transport af böcker, renhållning och ärendens uträttande. Då man härjemte betänker de stora leveranser af tryck, Kong. biblioteket ständigt får mottaga, och de dyrbara böcker, som der behandlas, måste man inse att fem vaktmästare blifva alldeles outhärliga, och att detta antal är det minsta möjliga. Jag ber att få lägga särskild vikt på dessa detaljer, emedan jag är fullt öfvertygad om, att det af Kongl. Maj:t föreslagna antalet vaktmästare icke kan utan verklig skada nedsättas.

I afseende på den jemförelse en talare här anställt mellan utlåningen från Kongl. biblioteket och från statsbiblioteket i Köpenhamn, ber jag endast få säga, att om man hoppas att, sedan Kongl. biblioteket blifvit tillgängligt för allmänheten, tjenstemännens arbete skulle minskas, en sådan förhoppning är, enligt min tanke, ogrundad. Tvärtom kommer härigenom begagnandet af detsamma högst sannolikt att ökas, hvarigenom naturligtvis tjenstemännens arbete jemväl förökas.

Det har varit mig en stor glädje att se, det Utskottet i 39

punkten af nu föreliggande betänkande sett biblioteksbyggnaden till godo på en gång med det belopp, som för dess fullbordande erfordras; och jag tror att det vore klokt att äfven i afseende å göromålen inom biblioteket följa samma grundsats. Då detta kunde åtminstone i någon mån ske genom ett bifall till Utskottets förslag, vågar jag anhålla om bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)*

Herr Key: Diskussionen har redan varat så länge, att jag icke skall ytterligare förlänga den med många ord, utan endast förklara, att jag i hufvudsak instämmer i den ärade representantens från Dalarne yttrande angående bibliotekets stat och de göromål, som komma att åligga dess tjänstemän, i jämförelse med de göromål, som tjänstemännen i Köpenhamn, Dresden och München hafva sig ålagdt. Jag vill till hvad han yttrat endast lägga, att det tyckes verkliggen, då reservanterne föreslagit, att bibliotekets ordinarie stat skall höjas från 16,150 kronor, som den nu utgör, till 33,100 kronor, det vill säga till mer än det nu varande anslagets dubbla belopp, att man skulle kunna anse sig hafva tillräckligt sörjt för biblioteket, åtminstone i första taget, som man säger. Och då reservanterne ytterligare tillstyrkt, att bland dessa medel skulle upptagas 6,000 kronor till vikariatsersättning, arfvoden och dylikt, så vågar jag hemställa om det icke är bättre och försigtigare, att man, för den händelse behof af flere ordinarie tjänstemän inom biblioteket framdeles skulle yppa sig, *då* tager af dessa till arfvoden anslagna 6,000 kronor och använder hvad som erfordras för inrättande af ytterligare en eller två fasta platser. Det går nemligen, mine Herrar, mycket lättare att lägga till än taga ifrån, om det framdeles skulle visa sig att flere tjänstemän äro der behöfliga.

Hvad beträffar den ärade talarens på stockholmsbänken yttrande derom, att förändringen af bibliotekets benämning till »riksbibliotek» icke skulle hafva fog för sig, då hvarken någon motion om en sådan förändring blifvit framställd, ej heller Kongl. Maj:t i sin proposition derom väckt förslag, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå att komiterade, till hvilkas förslag Kongl. Maj:t i sin proposition hänvisat och hvilkas åsigt Utskottet åberopat, i sitt utlåtande uttryckligen föreslagit, att benämningen »Kongl. biblioteket» skulle utbytas mot »riksbiblioteket». Utskottet har således varit i sin goda rätt, då det tagit jemväl denna fråga under ompröfning. Samme ärade talare nämnde ytterligare, att en sådan namnförändring skulle möta hinder i Tryckfrihetsförordningen, i det att, i fall namnförändringen komme till stånd, boktryckarne skulle kunna göra sig istadiga och vägra att inlemna exemplar af tryckta skrifter till *riksbiblioteket*, då det nu är stadgadt, att dylika exemplar skola inlemnas till *Kongl. biblioteket*. Det är dock, tror jag, icke värre med den saken, än då till exempel justitiestatsministersemetet borttogs. Då föreslogs motsvarande förändringar i Tryckfrihetsförordningen; och det

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.

(Forts.)

heter nu å de ställen i förordningen, der förut stod *Justitiestatsministern, Chefen för Justitie-departementet*. Jag har icke heller hört, att Tryckfrihetsförordningen i någon mån lidit intrång deraf, att justitiestatsministersemetet afskaffades först, och en grundlagsförändring sedermera vidtogs, hvarigenom ordet »Justitiestatsminister», i Tryckfrihetsförordningen förändrades till »Chefen för Justitie-departementet».

Man har här i andra afseenden åberopat Kongl. bibliotekariens utlåtande och ansett att detta bör ega vitsord; hvarför då icke äfven, mine Herrar, i fråga om bibliotekets benämning? Bibliotekarien har också yttrat sig i denna fråga, ehuru den ärade talaren på Christianstadsbänken, som började öfverläggningen och citerade hans yttrande i ett hänseende, icke nämnde hvad han anfört i afseende på denna fråga. Bibliotekarien säger derom i sitt utlåtande: »Komiterade föreslå (sid 13) benämningen riksbibliotek, hvilken utan tvifvel är riktig bland annat på grund af behofvet att undvika förvexlingar med H. M. Konungens bibliotek, hvilka väl hittills snart nog kunnat afhjelpas, då båda samlingarne finnas i samma byggnad; men framdeles, när de blifva vidt åtskilda, säkerligen skulle medföra större olägenhet». Vidare anför han till stöd för denna förändring i benämningen en mängd exempel från utländska bibliotek, med hvilkas uppräknande jag icke vill besvära Herrarne, och han slutar derefter sålunda: »Uttrycket riksbiblioteket är dessutom ofta, ehuru icke i officiel stil, begagnadt hos oss och på 1600-talet skref man: *Bibliotheca Regni*; redan i första bibliotekariefullmakten af 1634 heter det »Våre och Kronans Bibliothecque». I slutet af förra och början af detta århundrade skref Hans Maj:t officielt så väl »Stora» som »Allmänna Bibliothecque», hvadan äfven här häfd för en ändring förefinnes». På det sättet yttrar sig bibliotekarien sjelf om den föreslagna namnförändringen.

Jag vågar, med stöd af hvad jag nu haft äran nämna, tro, att den ärade talaren på stockholmsbänken skulle finna, det Statsutskottet icke saknat anledning till att göra en dylik framställning, äfven om hvad Utskottet derutinnan tillåtit sig föreslå icke lyckats vinna hans godkännande.

Jag får anhålla om bifall till reservanternes förslag.

Herr Herslow: Då jag tog detta Utskottets betänkande i hand och genomgånade den punkt, som handlar om Kongl. bibliotekets nya organisation, kan jag icke neka till, att jag kände mig tacksam för det nya drag af välvilja mot och omhuldan om vårt lands vetenskapliga och litterära utveckling, Utskottet deri visat — drag, hvilka obestriddligen bilda en af de vackraste sidorna af det nuvarande representationsskickets ännu ganska korta historia. Jag fäste mig icke så mycket vid det nya namnet på biblioteket, och jag vill heller icke nu göra det. Ty, ehuru formella betänkligheter kunna uppstå mot antagandet af den nya benämningen i den form

och på det sätt förslaget derom framkommit, medgifver jag likväl att den föreslagna nyheten i vissa fall är en lämplig nyhet. Intrycket i sin helhet var emellertid, som sagdt är, synnerligen tillfredsställande. Men jag får bekänna, att belåtenheten föll icke litet, då jag kom till slutet af betänkandet och der fann de många reservationer, som afgifvits mot Utskottets förslag. Jag skyndade att se efter, hvilka argument som förmått reservanterne att frånga eller åtminstone inskränka den välvilja, de alltid visat mot Kongl. Maj:ts förslag under denna hufvudtitel, och jag vågar påstå. att dessa argument visst icke äro starka. De kunna nästan inskränkas till ett enda. Och, så vidt jag kunnat följa den muntliga argumentation, hvarmed man velat understödja den skriftliga, har man äfven derunder inskränkt sig till ett enda kardinalskäl. Detta skäl är uttryckt i siffror.

Men jag vågar, i likhet med en föregående ärad talare, erinra om nödvändigheten att med försigtighet upptaga hvad siffror säga. Siffror tala visserligen, men de tala på samma sätt som aktörer på scenen: de säga hvad man sufferar dem. Särskildt tror jag icke, att man af den siffra som angifver antalet band i ett bibliotek kan med någon säkerhet sluta sig till det antal tjänstemän, som behöfves för bibliotekets fullständiga skötande, och detta ännu mindre, när det, såsom här, är fråga om dess fullständiga ordnande ur ett fullständigt oordnad kaos.

Här hafva under diskussionen omnämnts några offentliga bibliotek i andra länder, hvilka förmenas dels hafva ett mindre antal tjänstemän, dels ock förvaltas med ringare omkostnader än vårt riksbibliotek. Hvad först beträffar det mindre antalet tjänstemän, tror jag dels att den uppgiften kan berigtigas i afseende på några af de redan omnämnda främmande biblioteken, dels ock att dessa uppgifter kunna kompletteras från andra bibliotek, hvarest tjänstemännens antal är i förhållande till göromålens mängd betydligt större än vid vårt riksbibliotek. Jag för min del känner åtminstone ett främmande Kongl. bibliotek i Europa — och det ingalunda ett af de större — der så är förhållandet; jag vill ej nu för tillfället uppgifva dess namn, emedan jag icke kan bestämdt angifva antalet af de band, som der finnas. Tjänstemännens antal derstädes uppgår till 14. Åtskilliga andra af de här omnämnda biblioteken i Tyskland, exempelvis det i Dresden, hafva dessutom ofta att påräkna biträde af vetenskapsmän och universitetslärare på stället, hvilka hvar och en i sitt speciella fack stå biblioteket till tjänst med ett obetaldt arbete, som på samma gång är särdeles värdefullt och i hög grad tjenar till at suppleras tjänstemannapersonalens arbete.

Man har sagt, att vid riksbiblioteket i Köpenhamn, hvars förhållanden här temligen grundligt blifvit omtalade, tjänstemännens antal skulle vara vida mindre än vid vårt riksbibliotek. Jag ber att härvid få påpeka, att vid Köpenhamns bibliotek äro anställda utom de ordinarie, sex extraordinarie, men likvisst aflönade tjänste-

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)*

Angående ny
aföningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

män, som äro fullt upptagna. Väl är deras afönning ringa, men detta beror på förhållanden, som redan länge derstädes äro rådande och som visat sig göra det ytterst svårt att äfven i de klenast aflönade tjänstemäns lönevilkor åstadkomma någon förhöjning. De fortfara emellertid med sin tjänstgöring och äro deraf helt och hållet upptagna, hvadan sålunda 9 eller 10 personer ständigt äro sysselsatta med skötandet af detta bibliotek. Men ändock har jag beträffande förhållandena vid detta bibliotek och den belåtenhet som en talare från Dalarne påstod skulle finnas hos dess tjänstemän öfver arbetskrafternas tillräcklighet, helt andra underrättelser än han. En så beskaffad belåtenhet tror jag visst ej der finnes. Tvärtom hafva desse tjänstemän under senare åren klagat öfver att göromålen allt mer och mer växa dem öfver hufvudet. Då härtill kommer, att Köpenhamns Kongl. bibliotek har sina 4 å 500,000 band på ett utmärkt sätt ordnade ända från början och under 200 år inhysta på en utmärkt lämpligt plats — då detta biblioteks tjänstemän således ha sitt arbete underlättadt af tvenne seklers förarbete, så torde det vara gifvet, att man icke gerna på allvar kan vilja sluta sig till det behöfliga antalet tjänstemän vid vårt riksbibliotek, som ännu befinner sig i ett alldeles oordnad skick, blott och bart från det förhållande mellan bandantal och bibliotekstjänstemän, som förefinnes vid Köpenhamns. Detta i afseende å det hufvudargument, som anföres för Andra Kammarens reservanterns åsigt.

Vidare söka samme reservanter — och dertill må de anses fullt berättigade — åstadkomma en negativ bevisföring genom att till vederläggning upptaga hufvudskälen i Utskottets utlåtande. Så t. ex. anföra de bland annat följande: »visserligen har till stöd för den föreslagna betydliga tillökningen af personalen vid biblioteket, bland annat, äfven anförts, att biblioteket skulle komma att vida mer anlitas, sedan detsamma inflyttats uti en beqväm och ändamålsenlig lokal;» vidare: »att anslaget till bokinköp möjligen komme att ökas», samt att: »en väsentlig tillökning i låntagarnes antal dessutom vore att med säkerhet emotse, då hufvudstaden erhöle den påtänkta högskolan.» Giltigheten af dessa skäl erkännes till fullo af reservanterne; men de bemöta dem med ett skenbart ganska plausibelt skäl, då de säga, att dessa grunder för förhöjning i anslaget till riksbiblioteket icke ännu förefinnas. Låtom oss, säga de derföre, invänta den tid, då ofvan nämnda förutsättningar inträffa, och vi skola då villigt tillstyrka högre anslag till riksbiblioteket. Men, mine Herrar, *innan* den tiden kommer, finnes det *ett* kraf, som är vida större än det som på denna väg kan uppkomma, och det är krafvet att en gång få biblioteket fullständigt ordnad. Och icke må man tro att sådant låter sig göra under loppet af ett eller annat år; nej, detta är ett så stort arbete, att kanske en tiderymd af två eller tre decennier kräfves för att få riksbiblioteket fullständigt ordnad och katalogiseradt, äfven med den tillökning i arbetskrafter, som Utskottet här föreslagit. Och att denna åtminstone ej är för

stor, synes redan framgå deraf, att utskotts-förslaget, såsom vi sett, redan utgör en afprutning i hvad af riksbibliotekarien, den mest kompetente i frågan, blifvit såsom nödvändigt begärddt. Alltså för bibliotekets flyttning, ordnande och katalogisering fordras redan nu ökade arbetskrafter; och när så denna reform är genomförd, när vi fått en bättre lokal för riksbiblioteket, fått dess skatter ordnade och än vidare riktade genom ytterligare inköp af nya böcker, och när i följd af allt detta bibliotekets samlingar komma att af allmänheten flitigare än nu anlitas, dels på stället, dels ock genom hemlån — hvartill, såsom bekant, redan nu finnes tillfälle mot ställande af antaglig borgen — ja, mine Herrar, då är den tid inne, då de faktorer börja att verka, hvilka, efter reservanternes eget medgifvande, en gång komma att kräfva ökade arbetskrafter vid vårt Kongl. bibliotek.

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.*
(Forts.)

Jag vill, såsom jag redan sagt, ej fästa mig vid den af Utskottet föreslagna namnförändringen.

Ej heller anser jag frågan om bibliotekariens lön vara af synnerlig vikt, på samma gång jag dock får förklara, det jag icke finner en årlig aflöning af 7,500 kronor vara för hög för en befattning, som man endast genom träget och värdefullt arbete kan tillvinna sig. Men viktigare är att icke stryka någon enda af de underordnade platserna och att söka förekomma sådana anomalier, som under senare tiden egt rum, i det nemligen tjänstemän efter aflagda examina fått egna en tid af tio ända till femton år åt arbete i biblioteket, innan de lyckats erhålla fast lön derstädes.

Mine Herrar! Stats-Utskottet har med verklig liberalitet till den nya biblioteksbyggnadens fullständiga ordnande tillstyrkt ett anslag till och med större än Kongl. Maj:t för ändamålet äskat; Utskottet har härmed på ett storartadt sätt sökt sörja för bibliotekets upprättande till den yttre formen. Men den yttre formen är ofta icke den viktigaste — den inre formen har sin stora, fullt ut lika berättigade betydelse. Låtom oss se till, att vi icke genom en obetydlig inskränkning i kostnaderna gå förlustiga om hvad vi genom uppoffringar i stort i andra afseenden sökt vinna. Låtom oss se till, att både den yttre och inre formen blifva sådana, att de beqvämt omsluta sitt innehåll. Endast derigenom blir biblioteket ett så värderikt och fruktbringande nationalinstitut, som det bör och kan blifva.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Rubenson: Anledningen hvarför jag begärt ordet är det sätt, hvarpå vice ordföranden i Stats-Utskottet sökt försvara Utskottets förslag om en namnförändring å Kongl. biblioteket. Han invände nemligen mot en föregående talare, att Utskottet egt full befogenhet att framställa detta förslag på den grund, att ett komité-förslag i frågan förelegat, hvilket Utskottet haft rättighet att taga

Angående ny
aföningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

i betraktande. Detta är dock enligt min tanke ett både skeft och farligt sätt att resonera. Ännu går det så till i Sveriges rike, att det är Kongl. Maj:t som tillsätter komitéer för en viss frågas behandling, att en sådan komité till Kongl. Maj:t ingifver sitt förslag, och att slutligen Kongl. Maj:t på grund häraf framlägger proposition för Riksdagen. Men icke tillsätter Riksdagen några komitéer och aflemna dessa några förslag till Riksdagen, än mindre till Stats-Utskottet. Frågan har således icke i vederbörlig ordning inkommit till Stats-Utskottet, som också ganska riktigt sagt, att det samma *delat komiterades åsigt* derom, att Kongl. biblioteket bör benämnas riksbiblioteket, men deremot visligen aktat sig för att säga, det Kongl. Maj:t härutinnan framställt något förslag, hvilket Kongl. Maj:t ej heller gjort. Men lika väl som Utskottet tagit sig anledning att föreslå en namnförändring endast därför att komiten förordat en sådan, lika väl hade ju Utskottet kunnat till Riksdagens godkännande framlägga åtskilliga andra förslag, som komiterade äfvenledes framställt, t. ex. i fråga om tillsättandet af bibliotekarien och öfrige tjenstemän i biblioteket, om bestämmelser rörande afgifvandet af årliga berättelser, om användandet af vissa till biblioteket anvisade medel, om beslutanderätten inom embetsverket o. s. v. Men Utskottet har på goda skäl aktat sig för att lägga sig i dessa saker, som icke blifvit hänvisade till dess pröfning. Och så borde Utskottet jemväl hafva gjort beträffande den här i fråga varande namnförändringen, hvilken, såsom sagdt. Kongl. Maj:t *icke* framlagt till Riksdagens pröfning.

Vice ordföranden i Stats-Utskottet har vidare såsom en utväg att undanrödja det hinder, som funnes mot namnförändringen deri, att benämningen »Kongl. biblioteket» förekomme i grundlagen, framkastat att man ju äfven kunde ändra nämnda lag; åberopande han dervid exemplet från ett föregående tillfälle, då grundlagsändring egt rum med hänsyn till namnutbyte. Härvid ber jag att först och främst få erinra, att, om jag icke missminner mig, denna grundlagsändring skedde i sammanhang med namnförändringen. Så är deremot nu icke fallet. Här föreligger ej något förslag till grundlagsändring, och jag frågar huru vida det kan vara skäl att för en så oväsentlig sak, som att förändra namnet på ett embetsverk, vidtaga en dylik ändring. Mig förefaller Stats-Utskottets förslag i sig sjelf komiskt; men jag tror, att det komiska deri skulle än mera förhöjas, om man nu i anledning deraf beslöte sig för en ändring i grundlagen. Ändrar man åter namnet men icke grundlagen, så befarar jag att en och annan boktryckare skulle anse sig sakna skyldighet att lemna exemplar af sina tryckalster till riksbiblioteket. Och huru en process rörande en dylik sak skulle utfalla, tilltror jag mig icke att förutsäga.

Ej sällan, utan rätt ofta anföres från Stats-Utskottets sida, såsom skäl för afstyrkande af det ena eller andra förslaget, att frågan är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende eller att den är af för ringa

vigt att böra föranleda någon skrifvelse från Riksdagen. Begge dessa skäl ega sin tillämplighet i förevarande fall. Frågan är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, efter som komiténs förslag i ämnet ännu hvilat hos Kongl. Maj:t och frågan är af ganska ringa betydighet. I konsekvens med de af Stats-Utskottet vid andra tillfällen begagnade skäl, har Riksdagen således full anledning att nu afslå hvad Stats-Utskottet påyrkat. För ett dylikt beslut skulle jag vilja tillägga ytterligare ett skäl, nemligen det, att bifall till Utskottets förslag vore att visa en stor otacksamhet mot de framfarna konungar, som rikt doterat biblioteket från sina enskilda boksamlingar.

Under sådana omständigheter anser jag Kammaren sakna giltigt skäl till godkännande af Stats-Utskottets framställning och yrkar för min del obetingadt bifall till Kongl. Maj:ts proposition i frågan.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet, Herr Statsrådet Forssell: Då af Stats-Utskottet blifvit framlagdt ett förslag till *ny stat* för Kongl. biblioteket samt till ett yttrande från Riksdagens sida att samma verk bör benämnas »riksbiblioteket», skulle naturligtvis ett bifall till punkten icke innebära annat än en från Riksdagens sida uttalad önskan; vid hvilken Kongl. Maj:t må kunna fästa det afseende, hvartill omständigheterna föranleda. Det må nu vara Kammarens egen sak att bedöma, hvilken utsigt till framgång en sådan underdånig skrifvelse kan ega, så vidt Utskottets förslag angående berörda namnförändring verkligen kan genom en gemensam votering varda Riksdagens beslut. Likväl torde Kammaren, innan den härutinnan uttalar någon önskan, böra pröfva huru vida olägenheterna af den nu begagnade benämningen verkligen uppväga de olägenheter, sjelfva förändringen skulle medföra. Såsom olägenhet af bibliotekets nuvarande namn — såvidt jag hört rätt — endast anförts. att detsamma skulle kunna föranleda förvexling mellan »Kongl. biblioteket» och Hans Maj:t Konungens enskilda bibliotek. En farhåga som torde vara temligen öfverflödig, då åtminstone från allmänhetens sida hittills ingen sådan förvexling kunnat förspörjas och från förvaltningens sida ännu mindre, så vida man ej dit vill räkna, att det Kongl. biblioteket hittills fått kanske sina rikligaste tillskott som gåfvor från Hans Maj:t Konungens enskilda bibliotek.

De fördelar, hvilka skulle kunna vinnas genom införande af benämningen »riksbiblioteket» hafva visserligen ej blifvit ådagalagda, men man kan gerna medgifva, att därför icke behöfves något annat bevis än att prefixet »riks» är ganska ståtligt och vackert, så att mot dess användning intet är att egentligen invända. Deremot torde väl kunna sättas i fråga, huru vida hela denna vinst vore värd så mycket besvär, som dermed numera skulle vara förenadt, då förändringen måste medföra utplånandet af namnet »Kongl. biblioteket» från venne monument — från den nya biblioteksbyggnaden, der det gamla namnet redan står inristadt, och från grundlagen.

Hvad beträffar anslagsbeloppet till Kongl. biblioteket, har jag

*Angående ny
aföningsstat
för Kongl.
biblioteket.*
(Forts.)

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

till de viktiga skäl, hvilka blifvit i statsrådsprotokollet anförda och af flere talare framhållna, intet att tillägga. För Kongl. Maj:t vore det naturligtvis i hög grad önskvärdt, att denna Kammare, likasom Medkammaren, måtte lemna bifall till hvad i den nådiga propositionen äskats.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skulle icke hafva begärt ordet å nyo i denna fråga, om icke under diskussionen en talare ställt en bestämd förfrågan till mig. Innan jag söker besvara denna fråga, skall jag dock med anledning af hvad Herr finansministern nyss yttrade angående den af Utskottet föreslagna namnförändringen anhålla att få uttrycka min tanke derom, att jag ser den sida af saken, Herr Statsrådet vidrörde, för en bifråga af ringa eller ingen betydelse. Herr Statsrådet nämnde visserligen, att *fördelarne* af namnförändringen icke blifvit från något håll framhållna. Men å andra sidan har Herr Statsrådet utaf de *olügenheter*, hvilka han trodde vara förenade med sagda förändring, hufvudsakligen endast anført, att den redan på nya bibliotekshuset inristade inskriptionen då måste utplånas. Detta synes mig dock vara en biomständighet, som icke bör inverka på beslutet, om namnförändringen eljest befinnes lämplig.

Den värde talare på skånebänken, som uppträdde mot mig, förbrådte mig att jag vid bedömandet af förhållanden hos oss icke brukar taga tillräckligt hänsyn till motsvarande förhållanden i främmande länder, under det att jag nu åberopade exemplet från främmande länder. Jag måste protestera mot ett dylikt yttrande. När något som jag anser vara godt deraf står att vinna, plägar äfven jag fästa afseende vid förhållandena i utlandet; och jag har gjort så äfven i denna sak, ehuru jag icke är bland dem, som anse allt hvad utlandet har att bjuda vara bättre än hvad vi hafva. Talaren har visserligen kunnat säga sin olika tanke om mig i detta fall, men han har stannat i skuld för beviset.

Talaren beklagade att jag inom den komité, som handlagt frågan om lönereglering m. m. för Kongl. biblioteket, icke tagit kännedom om formerna för arbetets bedrivande inom de stora biblioteken i London och Paris samt antalet tjenstemän och löner derstädes. För min del åter beklagar jag, att talaren icke tagit kännedom om organisationen af Kongl. biblioteket i Köpenhamn, en institution, som syntes för honom temligen främmande. oaktadt hans hemvist icke ligger särdeles långt derifrån. Jag beklagar detta förhållande, emedan en jmförelse emellan de Kongl. biblioteken i de två nordiska ländernas hufvudstäder ligger nära till hands, men det deremot förefaller mindre naturligt och ej torde gagna saken mycket att jmföra vårt Kongl. bibliotek med motsvarande inrättningar i London och Paris, städer med en befolkning som till mängden snarare motsvarar folkmängden i hela vårt land än uti vår hufvudstad, och en jmförelse med dem kan derfore, efter mitt förmenande, icke tjena till något här vid lag.

Talaren ansåg vidare, att det är så svårt för tjänstemännen i Kongl. biblioteket att kontrollera, det boktryckarne ordentligt aflemna till biblioteket exemplar af alla nya arbeten. Men jag kan omöjligen inse, att detta bestyr skall kännas mera tryckande för bibliotekstjänstemännen i Stockholm än för tjänstemännen vid biblioteken i andra länders hufvudstäder.

Vidare är sagdt, att Kongl. biblioteket kräver ökade arbetskrafter, emedan verket fått ny lokal och biblioteket derföre skall flyttas. Men det kan väl ej vara talarens mening, att tjänstemännen sjelfva skola gå och bära böcker från den gamla till den nya lokalen och verkställa andra tillfälliga arbeten. Dertill torde lämpligen kunna anlitas extra biträden, utan att dessa derifrån behöfva uppföras på verkets ordinarie stat. Ty för extra eller tillfälliga arbeten bör man ej tillsätta ordinarie tjänstemän. Talaren betviflade, huru vida det danska Kongl. biblioteket är berättigadt att erhålla friexemplar af allt nytt tryck i Danmark. Jag skall stå honom till tjänst med den upplysningen att, enligt hvad Kongl. bibliotekarien i Köpenhamn skriftligen meddelat mig, boktryckare i Danmark är förpligtigadt att af alla böcker och litografier till Kongl. biblioteket i Köpenhamn aflemna två exemplar. Det finnes således icke något tvifvel att berörda bibliotek erhåller exemplar af allt nytt tryck i Danmark och dertill 2:ne exemplar.

Samme värde talare beklagade vidare, att jag icke omnämnt universitetsbiblioteket i Köpenhamn och således sökt undvika att påpeka, det Köpenhamn eger 2 stora offentliga bibliotek. För min del tror jag dock, att talaren icke bort vidröra den omständigheten, ty universitetsbiblioteket i Köpenhamn, som eger omkring 260,000 band och således är större än Kongl. biblioteket i Stockholm, har dock endast 2 ordinarie tjänstemän. Dessutom har Sverige två universitetsbibliotek. Talaren gagnade således icke sin sak med att framhålla nämnde universitetsbibliotek till jmförelse med Kongl. biblioteket i Sveriges hufvudstad och dermed framkalla dessa upplysningar.

En annan talare på skånebänken sade, bland annat, att han ej brydde sig om att vederlägga de sifferuppgifter, jag framlagt, emedan dylika sammanställningar af siffror i sjelfva verket ingenting betyda. Han nämnde i sammanhang dermed, att han kände ett Kongl. bibliotek, som egde flere tjänstemän än vårt; men han ville icke säga oss hvad det var för ett. Det hade dock varit ganska intressant, om han framlagt några verkliga fakta för sitt påstående och derigenom möjliggjort en jmförelse med vårt eget riksbibliotek. Han borde t. ex. hafva upplyst, huru vida tjänstemännen vore uppförda på ordinarie stat eller icke, huru stora löner de hade och huru stort biblioteket vore, samt dessutom huru detta bibliotek begagnas. Visserligen har jag samt öfriga kamrater mycket förtroende för talaren; men sådana mystiska uppgifter kunna icke jäfva fakta, huru mycket vi än älska tro honom.

*Angående ny
aflysningsstat
för Kongl.
biblioteket.*
(Forts.)

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

Vidare sade han, att man icke kunde göra jemförelser med Danmark, ty Danmark hade sitt bibliotek i ordning, under det att vårt vore oordnad. Det vore beklagligt om vårt bibliotek skulle vara så illa förvaltadt af tjänstemännen, att det befinner sig i en sådan ordning, och att så oerhörda krafter skola erfordras för att sätta det i vederbörligt skick, som den talaren synes tro. Men om man närmare undersöker förhållandet, så befinnes det att, enligt bibliotekariens egen uppgift, härvarande bibliotek redan år 1810 bestod af 40,000 band. Tjänstemännens antal var då 4; och de blefvo icke flere förr än för 16 år sedan, då antalet ökades till 5. Jag skall dock icke beräkna denna tillökning, utan beräkna att antalet varit endast fyra under de 66 år, som sedan dess förflutit men ock derjemte antaga, att de 40,000 band, som då funnos, voro ordnade. Om man då beräknar (jag ber om ursäkt att jag begagnar siffror, ty för mig bevisa de något, trots den ärade talarens förmenande att de ingenting bevisa) om man då beräknar att af dessa fyra tjänstemän två varit sysselsatte med att betjena allmänheten och två med att katalogisera och ordna de 160,000 band, som sedan dess utgjort bibliotekets tillökning, och beräknar 300 arbetsdagar om året för dem vardera, eller tillhoppa 600 arbetsdagar om året i 66 år, således 66 gånger 600 dagar, kommer man till det resultatet, att vardera af dem skulle ha katalogiserat icke fullt fyra band om dagen, hvilket väl icke kan anses vara något jättearbete, som öfverstiger mensklig förmåga.

Dessutom yttrade denne talare, att det behöfves betydliga krafter för att ordna biblioteket. Ja, det medger jag också, men jag påstår, att för extraordinarie göromål icke erfordras ordinarie tjänstemän. Skulle man endast taga hänsyn till bibliotekets nuvarande oordnade skick och derefter lämpa antalet ordinarie tjänstemän så skulle man derigenom likasom förutsätta att biblioteket allt framgent skulle befinna sig i samma oordnade skick.

Medan jag har ordet, skall jag be att få göra ett tillägg till mitt förra anförande. Komitén har yttrat, att en ordinarie tjänsteman nödvändigt erfordras för ordnandet af manuskriptsamlingen. Manuskripten bestå nu af 8,000 nummer, och så väl komitén som bibliotekarien påstå, att mycken tid åtgår för katalogiseringen af denna samling. Detta medger äfven jag. Men sedan katalogiseringen blifvit fulländad, hvad skall väl denne tjänsteman då hafva att göra? Männe han skall sitta qvar och förvalta dessa 8,000 nummer? Jag tror således det vara bäst att till sådant extra arbete endast använda extra biträden, om icke de ordinarie hinna med det samma, hvilket jag tror är mycket möjligt. Dessutom ber jag att få anmärka, att manuskriptsamlingen i biblioteket i Köpenhamn uppgår till 20,000 nummer, då deremot manuskriptens antal i vårt bibliotek, som sagdt, endast består af 8,000 nummer.

Jag tror således att de skäl, som å motsidan blifvit anförda, icke äro öfvertygande. Åtminstone har jag för min del icke blifvit

af dem öfvertygad. Jag vidhåller följaktligen de åsigter jag förut uttalat, samt yrkar således fortfarande afslag å Utskottets betänkande och bifall till reservanternas förslag.

*Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.*

(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade i afseende på aflöningen för bibliotekets chef yrkats dels bifall till Utskottets hemställan och dels att Kongl. Maj:ts förslag måtte antagas. Herr Talmannen gaf propositioner i öfverensstämmelse med dessa yrkanden och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnde meningen. Som votering begärdes, blef en så lydande omröstningsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 2:a punkten mom. a) af Utlåtandet N:o 21 i fråga om lönen för bibliotekets chef

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets berörda hemställan, bifallit hvad Kongl. Maj:t föreslagit i fråga om aflöningen för bemälda chef.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 128 ja mot 54 nej; i följd hvaraf Kammaren i fråga om aflöningen för bibliotekets chef bifallit Utskottets hemställan.

Beträffande vidare hvad Utskottet hemställt i öfriga delar af mom. a), hade yrkanden blifvit gjorda dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels på bifall till samma hemställan med uteslutande af orden »jemte uttalande af den åsigt, att Kongl. biblioteket hädanefter bör benämnas Riksbibliotek», detta yrkande framställt af Herr Axel Bergström, dels ock på bifall till den af Herr E. Key m. fl. afgifna, vid Utlåtandet fogade reservationen. Efter det propositioner i enlighet med dessa yrkanden blifvit gifna och besvarade, förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den sistnämnda meningen. Votering blef då begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits ofvan omförmälda af Herr Axel Bergström framställda yrkande, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande voteringsproposition:

Den, som i fråga om Stats-Utskottets hemställan i 2:a punkten mom. a) af Utlåtandet N:r 21 i de delar, hvori Kammaren ej fattat beslut, vill, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från den af Herr E. Key m. fl. afgifna, vid Utlåtandet fogade reservationen, bifalla samma reservation oförändrad,

Angående ny
aflöningsstat
för Kongl.
biblioteket.
(Forts.)

Den det ej vill

röstar Ja;

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets hemställan med uteslutande af orden: »jemte uttalande af den åsigt, att Kongl. biblioteket hädanefter bör benämnas Riksbiblioteket».

Omröstningen utföll med 120 ja mot 54 nej; och hade Kammar-
aren således beslutit enligt ja-propositionen.

Mom. b), i afseende hvarpå icke något yrkande under öfverlägg-
ningen blifvit framställt, bifölls.

Punkterna 3 och 4:

Blefvo jemväl bifallna.

Punkten 5:

Mom. a).

Om anslag till
förstärkning
af lärarekraft-
terna vid
universiteten.

I öfverensstämmelse med af Kongl. Maj:t gjord framställning,
hade Utskottet hemställt:

»att på ordinarie stat må uppföras de belopp, som af sistlidne
Riksdag beviljades dels till förstärkning af lärarekrafterna vid univer-
siteten, 19,500 kronor, dels till löneförbättring åt de vid dem an-
stälde adjunkter 44,500 kronor, eller tillsammans 64,000 kronor,
hvaraf 38,500 kronor böra upptagas såsom förslagsanslag för univer-
sitetet i Upsala och 25,500 kronor såsom förslagsanslag för univer-
sitetet i Lund.»

I anledning af denna hemställan anförde

Herr Ehrenborg: Denna Kammare går nu att, i likhet med
hvad som nyss lär hafva skett inom den Första, lemna sitt slutliga
bifall till en reform, som är af stor betydelse för vår fosterländska
bildning. Jag önskar, snarare än jag vågar hoppas, att detta måtte
ske i en lycklig stund och på ett för ändamålet fullt tillfredsstäl-
lande sätt.

Då samma fråga i fjor förekom till behandling, var jag till
följd af sjukdom frånvarande från Riksdagen, och har sålunda ingen
del i det beslut, som då fattades. Så som frågan nu emellertid står,
då Riksdagen förlidet år uttalat sig om de grunder, på hvilka den
önskade, att ombildningen af lärareplatserna vid våra universitet
måtte byggas, då Kongl. Maj:t lojalt ställt sig detta uttalande till

efterrättelse, äfven i hvad det afsåg reformens begränsande inom redan befintliga tillgångar, och *då* vidare Stats-Utskottet utan reservation tillstyrkt bifall till förslaget, så kan det icke vara något tvifvel om att Kammaren kommer att bifalla förslaget. Några egentliga tillägg eller ändringar i detta förslag skulle också svårligen nu kunna göras, då de, för så vidt de ginge utom de af Riksdagen i fjor fastställda begränsningar, bort för att kunna komma under ompröfning i motionsväg framläggas, men någon motion i sådant syfte föreligger icke. Under sådana förhållanden återstår icke något annat att nu göra, än det, hvartill jag för min del finner mig manad, nemligen att till protokollet uttala mig angående de förutsättningar, under hvilka förslaget måste bifallas, och om de konsekvenser, hvilka dess antagande med det snaraste kommer att medföra. Ty, mine Herrar, detta förslag, hvars hufvudrigtning — adjunkturernas indragning och deras ersättande med extra-ordinarie professurer m. m. — redan för längesedan blifvit till riktigheten erkänd, detta förslag, så att säga, halkar nu utan hinder igenom, men detta gör det till följd deraf, att det föreligger i en form, som ger det sken af att icke taga i anspråk några ökade anslag eller medföra någon högre kostnad än den gamla institutionen. För min del sätter jag dock mera värde på att i den stund, då jag går att lemna min röst för eller emot ett förslag som föreligger till afgörande, på samma gång äfven kunna se och beräkna dess ekonomiska konsekvenser, än att godkänna det likasom på slump för att sedan vid ett annat tillfälle se sig försatt i valet mellan att antingen genom afslag å en begäran om nya anslag kanske nödgas se hela reformen förfelad och måhända snarare skadlig än gagnelig, eller ock nödtvungen bevilja allt hvad begäres. Är det nemligen *så*, att den nu föreslagna ombildningen utgör det *slutändamål*, vid hvilket man anser sig böra stanna, då vågar jag fälla det omdöme, att förslaget icke är nyttigt, och i sådant fall vore jag färdig beklaga, att det någonsin sett dagen, och att ett afslag derå numera är omöjligt. Men är det deremot ämnadt att vara endast ett nödfalls- och *öfvergångsförslag*, då är det också skäl att det såsom sådant nu erkännes och att hvar och en af oss här i Kammaren är fullt medveten om, att då vi nu lemna vårt bifall, vi på samma gång också ge på hand, att vi äro beredvillige att framdeles bidraga till afhjelpande af de brister, som kunna befinnas vidlåda förslaget och att bevilja de anslag, som för sådant ändamål kunna blifva erforderliga, men hvilkas belopp ingen af oss nu kan känna.

Då man emot något nytt vill utbyta ett gammalt, som visat sig hafva åtskilliga olägenheter, men som icke heller saknat sina fördelar, så har man väl i första rummet att tillse att det nya kommer att medföra samma fördelar som man erkänner ha funnits hos det gamla. Hos vår gamla adjunktsinstitution erkänner Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet i det anförande till statsrådsprotokollet, som återfinnes på sid. 19 i bilagan N:o 7 till

Om anslag till förstärkning af lärarekräfterna vid universiteten.

(Forts.)

Om anslag till förstärkning af lärarekrafterna vid universiteten.

(Forts.)

den till innevarande Riksdag afgifna statsverksproposition, som en fördel att »den har vid universitetet fäst ett antal lärare, hvilka ständigt varit för der behöflig undervisning att påräkna, och unge män, som gerna egnat sig åt vetenskapligt studium, hafva genom adjunkturerna fått en utsigt till befordran, som, åtminstone för någon tid nöjaktig, qvarhållit dem vid universitetet». Nu frågar jag: lofvar väl den nya inrättningen, sådant förslaget derom nu föreligger, en dylik fördel, eller att unge män, som gerna egna sig åt vetenskapliga studier, qvarhållas vid universiteten genom utsigten att der vinna befordran? Denna fråga nödgas jag besvara med nej, och detta af det skäl, att, såvidt jag förstår, universitetens förmåga att uppehålla lärdomsarbetet och rekrytera lärarekrafterna, i hvad det rör de gamla läroämnena, måste genom den nya anordningen, sådan den nu föreligger, blifva, om icke tillintetgjord, dock väsentligen försvagad, och jag skall försöka att gifva skäl för detta mitt påstående. Enligt den utredning, som vi hafva för oss, bortgå — för att exempelvis fästa mig blott vid de filosofiska fakulteterna — icke mindre än sex fasta platser vid Upsala-fakulteten och fem dylika vid Lunds. I Upsala filosofiska fakultet är adjunkturernas antal sexton; dragas derifrån de åtta nya föreslagna professurerna jemte en laborator- och en observatorsplats, så uppkommer en minskning af sex platser. Lunds fakultet har femton adjunkture, och om från dem dragas nyssnämnda antal platser, återstår en minskning af fem platser. De enda fasta platser, med hvilka man vill ersätta denna minskning, äro de nyss uppräknade. De medel, som universiteten nu hafva att aflöna lärare på expektansplatserna, åtgå till väsentlig del till dessa extra professorer, alldenstund dessa skola aflönas bättre än adjunkturerna. En följd häraf är den, att deras antal måste blifva mindre. Dertill kommer en ytterligare minskning uti universitetens förmåga att ersätta de indragna platserna, nemligen derigenom, att medlen skola användas äfven till läraretjenster i ämnen, som förut icke haft sjelfständiga målsmän. I detta afseendet är det, enligt hvad jag kan se af handlingarne någon skilnad mellan Upsala och Lunds filosofiska fakultet. Saken faller sig nemligen ogynnsammare för den senare, i ty att Upsala har professorer i några ämnen, der Lunds universitet icke haft några, nemligen uti geologi, mekanik, statskunskap och möjligen någon mera. För Lunds universitet uppstår således nödvändighet att i första rummet fylla denna brist. Det återstår då icke mera än 4 eller 5 sådana platser att disponera, och dessa tagas då i anspråk dels för ytterligare nya ämnen, såsom t. ex. komparativ filologi, och dels till sådana mer eller mindre sjelfständiga vetenskapsgrenar, som ansluta sig till de gamla läroämnena, t. ex. germanisk lingvistik. På detta sätt kommer för Lunds filosofiska fakultet att qvarstå knappt en enda ordinarie fast dubbelplats. Härtill kommer ytterligare att, då, såvidt jag förstår uppfatta saken, Chefen för Ecklesiastikdepartementet tyckes betrakta dessa extra professorsämnen såsom ett slags anslutnings- eller öfvergångsämnen till andra

ordinarie professorsämnen, såsom t. ex. statistik till historien, det ena slaget lingvistik till det andra o. s. v., så har ju dock i våra dagar vetenskapen en skyndsamt fortgående stark benägenhet att alltmer specialisera sig, hvarigenom de sjelfständiga disciplinernas antal blir allt större och större. I samma mån detta fortgår och de nya anslutningsämnena blifva sjelfständiga, blir ju ock utvägen att inom den nu utstakade ekonomiska begränsningen få dubbelplatser för de gamla ämnena allt mer omöjlig. Det är derföre icke underligt, om vi, som betrakta frågan sådan den föreligger, föreställa oss såsom en gifven sak, att man helt snart kan komma med begäran att erhålla ytterligare lika många extra professurer, som de dubbelplatser, hvilka nu gå bort.

Om anslag till förstärkning af lärarekräfterna vid universiteten.

(Forts)

Men om nu bristen är så stor, så frågas hvarmed den då skall fyllas, eftersom de extra professurerna jemte laborators- och observatorsplatserna icke dertill räcka till. Jo! svarar man, genom docentstipendierna; men hur blir det då stäldt med dessa!

Först och främst — jag talar nu icke om de »örörliga», utan endast om dem, som äro fästade vid vissa ämnen — beräknas uti den af Herr Departementschefen uppgjorda planen deras antal till allenast ungefär ett för hvar tredje ämne.

Och vidare hafva Kongl. Maj:t och Riksdag bestämt en viss tid, under hvilken deras innehafvare få behålla dem, och denna tid är i regel beräknad till tre år, men kan undantagsvis utsträckas till fyra, fem, till och med sex år. Jag hemställer till Eder, mine herrar, om det i allmänhet är antagligt, att en yngling, som speciminerat vid några och tjugu års ålder och derpå erhåller ett stipendium, skall under den korta tiden af tre till högst sex år hinna få den mogenhet, som erfordras för att bekläda en professorsbeställning. Jag för min del tror det icke, och den yngling är i mina ögon en däre, som, fattad af en sådan falsk föreställning, beträder denna bana. Att få bort denna i min tanka olämpliga tidsbegränsning för innehafvandet af docentstipendium låter sig nu svårigen göra, då Riksdagen så nyligen uppställt den bland grunderna. Den ville beklagligt nog icke lyssna till den beaktansvärda invändning deremot, som i fjor af en talare på Uplandsbänken framställdes. Om man under sådant förhållande vill bereda någon utsigt för docentstipendierna att efter stipendietidens slut kunna uppehålla sig under den tid, som derefter kan återstå till dess de kunna vinna befordran, så skulle således återstå endast att — såsom jag någonstädes sett föreslaget — hänvisa dem att söka personligt statsanslag. Men detta är en oviss utsigt! Hvilka många och stora kollektiva maktens godkännande har icke en sådan framställning att genomgå, och hvilka lysande prof måste icke en yngling aflägga, innan han kan påräkna att af fakulteten, Consistorium academicum, Kongl. Maj:t och hans tio rådgifvare samt Riksdagen med dess 325 ledamöter anses förtjent af en dylik uppmuntran!

Om anslag till
förstärkning
af lärarekrafterna
vid
universitetet.

(Forts.)

Kommer så dertill löneturberäkningen vid elementarläroverken. Dervid är anmärkningsvärdt, att den synes bli inskränkt allenast till de docenter, hvilka komma i åtnjutande af stipendium. Hvarföre skola just dessa hafva en sådan förmån och hvarföre gifves den icke snarare och i första rummet åt sådana docenter, åt hvilka förmånen af stipendium icke förunnats? Dessa senare behöfva bättre en sådan uppmuntran, hvilken måhända vore det enda medlet att kvarhålla dem vid akademien. Det bör ock ingalunda anses gifvet, att de i vetenskapligt hänseende snillrikaste och för teoretiska insigter mest framstående bland docenterna, hvilka naturligtvis i främsta rummet komma i åtnjutande af stipendier, jemväl ega sådana praktiska anlag, som erfordras för att blifva dugliga elementarlärare. Jag vill dermed visst icke hafva påstått, att elementarlärareplatser bäst beklädas med medelmåttor; men inom det pedagogiska liksom inom andra praktiska områden vitnar dock erfarenheten att det icke föredrages varit de vetenskapliga utmärktheterna som i egenskap af elementarlärare mest gagnat våra skolor. Emellertid finnes äfven i nu omberörda fall för närvarande ingen utsigt att vinna ändring. Men ett nytt beslut i afseende på de icke stipendierande docenterna, hvilkas förmåner och ställning anslagsfrågan icke torde gifvit Kongl. Maj:t direkt anledning taga i betraktande, hoppas jag dock skall kunna komma efteråt, och kunde jag genom afgifvande af en motion i någon mån dertill bidraga, så skulle jag genast vara dertill villig.

Det ena med det andra i reformen, såsom den ännu är begränsad, torde icke vara egnadt att uppmuntra de bättre gåfvorna till ett sådant vägstycke som att erbjuda sin tjänst åt vetenskaplig lärareverksamhet. De riskera alltför mycket att inom kort se sig stängda på denna bana och att då såsom den enda och sista utvägen nödgas beträda ett område, der den stora faran möter, att för nöds skull tvingas att bjuda ut sina gåfvor oafsedt de åsigter de skola tjena; ty häri ligger en förfärlig anledning till demoralisation.

Till det ärade Stats-Utskottet vill jag deremot uttala mitt erkännande i ett afseende, nemligen för det Utskottet öfverflyttat en del af medlen till förslagsstaten. Detta lärer väl emellertid icke göra till fyllest, då anslaget, såsom jag nyss visade, torde komma att befinnas otillräckligt, utan här behöfdes visserligen, för att lärarekrafterna skall kunna uppehållas, ett något större förslagsanslag till kanslerens disposition; men derom föreligger nu icke något förslag, ehuru tro mig att det snart kommer.

I öfrigt måste jag säga, att det finnes ett par saker i det sätt, hvarpå denna fråga blifvit framställd, som på mig gjort ett mindre gynnsamt intryck.

Jag kan nemligen icke finna annat, än att det ena universitetet, nemligen Lunds, blifvit bra mycket mindre gynnsamt än det andra. Redan då jag nyss talade om de filosofiska fakulteterna vid de båda universitetet, sökte jag visa, huru mycket mera ogynnsamt det ställer sig för Lund än för Upsala, i följd deraf att Upsala redan har några

ämnen, som Lund saknar. Men det synes mig vara jemförelsevis lika ogynnsamt för Lund i fråga om en annan fakultet, nemligen den teologiska. Jag frågar: hvad är orsaken till, att denna omreglering af adjunkturerna — om den annars innehåller något godt, hvilket jag anser, att den vidare utförd gör — blifvit medgifven i Upsala, men icke i Lund? Detta förefaller mig så mycket underligare, som jag vet, huru det är stäldt med löneförhållandena vid de teologiska adjunkturerna i Lund och att der icke finnes det ringaste hinder mot, att denna reglering straxt utfördes. Icke kan det väl bero derpå, att professorerna afstyrkt densamma; ty att teologie professorer äro konservativa och öfverhufvud taget icke gerna se *någon* förändring i den institution, vid hvilken de uppfostrats och verkat, kan väl icke vara synnerligen oväntadt. Enahanda är förhållandet med docenturen inom sistbemälda fakultet. Hvarföre har Upsala universitets teologiska fakultet fått ett docentstipendium, men icke Lunds? Hvad jag gjort mig underrättad om är, att den nuvarande teologiedocenten i Lund, som väl nu skall afgå i brist på möjlighet att erhålla ett stipendium, har att göra för många och jag har fått förvisning om, att det skall lända till det teologiska studiets stora skada, att detta stipendium icke kommer att finnas. Jag har icke någon partiskhet för Lund, vet knappt huru staden ser ut, utan har tillbragt mina ungdomsår i Upsala. Men jag har talat endast såsom den ringaste bland representanter uti en församling, der alla intressen böra vara representerade, och således äfven såsom representant för den högre odlingens intressen, som icke stå i strid med våra materiela intressen; och jag vill derföre tillgodose både den ena och den andra bildningsanstalten.

Den andra omständigheten, hvaruti jag äfven skulle önskat se någon mera opartiskhet i förslaget, rörer förhållandet mellan de två särskilda, lika berättigade bildningslinierna. Jag är så varm vän som någon af att just den reala bildningen inom vårt land höjes, och det skulle storligen glädja mig, om jag finge se den dag, då realbildningen får sin fullständiga linie vid särskilda läroverk. Men icke böra vi för den missgynnade ställning, som reallinien beklagligen ännu har vid de för båda linierna gemensamma läroverken, söka ersättning genom att i undervisningens högsta topp, vid universiteten, stödja den ena linien på ett sätt, som kan komma att skada den andra.

Jag har intet vidare att tillägga, men måhända torde en ursäkt vara nödvändig för det en ledamot, som icke har någon annan ställning än att bruka jorden på ett litet magert hemman i Västergötland, vågat taga till orda i en så hög kulturfråga, och min vördnad för den mans högt upplysta omdöme, som framlagt detta förslag, kunde ha varit mig en anledning att mistro min egen uppfattning; men — med ledning af de handlingar, som föreligga, har jag bildat mig ett omdöme i frågan och har undantagsvis för en gång velat uttala det. Har detta tagit tiden i anspråk, må sådant

Om anslag till förstärkning af lärarekräfterna vid universiteten.

(Forts.)

Om anslag till förstärkning af lärarekrafterna vid universiteten.

ursäktas af mitt intresse för saken och min tystnad i de många andra förekommande frågor, deruti jag icke tilltror mig att i protokollet inlägga något nytt.

(Forts.) Jag slutar med det jag började, nemligen att, då Kammaren bifaller detta ombildningsförslag, Kammaren, som vid så många tillfällen visat sig vara mån om att vårda äfven den högre odlingen, måtte inse, att den har tagit på hand att, för så vidt icke åtminstone den humanistiska undervisningen skall lida afbräck, med det snaraste bota reformens brister genom ett nytt anslag, som ännu är till beloppet okänt.

Men huruvida den procedur, hvarigenom denna fråga dels nu och dels vid ett kommande tillfälle vinner sin egentliga lösning, hvilket jag anser den hittills icke hafva vunnit, huruvida, säger jag, denna procedur är den lämpligaste, det lemnar jag derhän och gör derföre ej heller något yrkande. Jag ber endast att, då frågan åter framkommer, man måtte hafva i minne hvad jag sade, icke 1799, men 1877 om våren.

Herr Linder: Utan tvifvel föreligger uti förevarande af Utskottet afgifna utlåtande, angående ombildning af adjunktsinrättningen vid universiteten, en fråga af mycket allvarsam beskaffenhet, och som kommer att utöfva ett stort inflytande på universitetens framtid.

Jag vill erinra Kammaren derom, att sist församlade Riksdag fattade beslut om aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att en förändrad organisation af universiteten skulle ske på det sätt, att adjunkturen upphörde och i deras ställe nya professioner inrättades, samt att tillika högre stipendier för docenter skulle anskaffas. I detta Riksdagens beslut ser jag för min del icke någon fara för universitetens framtida väl, ty jag tror, att adjunktsinrättningen är af den beskaffenhet, att hon mycket väl kan upphöra, så vida hon nemligen ersättes af en institution, som för universiteten kan vara bättre. Det var likväl i ett afseende, som jag ej kunde gilla detta beslut, i det nemligen att Riksdagen dervid fogade det vilkoret, att Kongl. Maj:t vid uppgörande af detaljerad plan för denna omorganisation icke finge öfverskrida det af Riksdagen för universiteten redan beviljade anslaget. Derigenom har också inträffat, hvad man här ser, nemligen att antalet af de platser, som benämnas extra ordinarie professioner, fakultetsprofessioner, eller hvilken benämning de må komma att få, att, säger jag, antalet af dessa platser blifvit i icke obetydlig mån inskränkt. Och derigenom tillskyndas universiteten skada i samma mån som antalet af vetenskapsidkare och ordinarie universitetslärare blir minskadt; och det nuvarande antalet af dessa är dock, enligt hvad som visat sig, icke öfverflödigt stort ändå.

Det vilkor, som är fäst vid de tillämnade platserna, framkallar hos mig också i viss mån någon farhåga. Det heter nemligen, att den extra ordinarie professorn icke bör, i vanliga fall åtminstone,

förpligtas att inträda i tjänstgöring i stället för den ordinarie professorn, utan att vid inträffande förfall för den senare en stipendiat eller, med andra ord, en docent, försedd med stipendium, bör stå tillreds att inträda i den till professionen hörande tjänstgöring. Detta är, så vidt jag kan förstå, — och såsom för detta universitetslärare har jag vunnit någon erfarenhet angående universitetsförhållanden, — ett nytt och egendomligt stadgande. Ty att tänka sig att den äldre universitetsläraren, det vill säga extra ordinarie professorn, ej skall i första hand vara att tillgå för skötandet af undervisningen i med hans egna närbeslägtade ämnen, utan att denna i stället skall bestridas af en jemförelsevis ung och oerfaren man, hvilket stipendiaten, i jemförelse med extra ordinarie professorn, i regeln måste anses vara, det kan ej vara universitetet till ovilkorlig båtnad. Det är nemligen gifvet, att den vana och skicklighet vid undervisningen, som den akademiska läraren bör ega, ej vinnes i och med detsamma han blir kallad till docent, utan att dessa egenskaper först förvärfvas genom allvarliga och ihärdiga studier, och efter många års erfarenhet. Och sannolikt kommer det äfven att vid organisationens genomförande väl visa sig, att dessa unga docenter, som i regeln skola inträda såsom funktionärer i stället för de ordinarie professorerna, väl kunde hafva behöft någon större erfarenhet såsom universitetslärare, innan de inträdt på det nya arbetsfältet, och att deras äldre kamrater, de extra ordinarie professorerne, i stället bort användas. Men antalet af dessa senare blir — åtminstone inom filosofiska fakulteten — så ringa, likasom ock till följd häraf högst få af deras läroämnen blifva så pass nära beslägtade med de till den ordinarie professionen hörande, att man sannolikt icke kommer ur de extra ordinarie professorernes krets erhålla lämpliga vikarier vid inträffande förfall för någon af de ordinarie professorerne. Detta är onekligen en olägenhet i den nya, nu framlagda organisationsplanen. Dock föreställer jag mig, att desamma bör kunna i detta hänseende modifieras och jag tror för visso, att modifikation deri ovilkorligen också kommer att ske, emedan det icke lider något tvifvel att, så fort denna nya organisation skall genomföras, erfarenheten skall tvinga till erkännande af ett här begånget misstag. Hvad som torde blifva svårare, det är att erhålla det större antalet af ordinarie lärareadjunkterna, som nu försvinna, genom ett mindre antal extra ordinarie professorer, och jag skulle för min del också hafva velat framställa ett yrkande, afseende att i någon mån modifiera så väl Kongl. Maj:ts proposition i detta afseende, som ock hvad som härom förekommer i Stats-Utskottets förevarande hemställan, så vida jag icke af ett offentligt uttalande från pluraliteten af Upsala universitets lärare, sett ett intyg derom, att man vid sjelfva universitetet synes vara nöjd med Kongl. Maj:ts förslag, sådant det nu är framlagdt.

Från den teologiska fakulteten och den filosofiska fakultetens humanistiska sektion har man icke sett något uttalande i samma

*Om anslag till
förstärkning
af lärarekraf-
terna vid
universiteten.*

(Forts.)

rigtning, som det ofvan berörda af Upsala universitets lärare afgifna; man har ock anledning tro, att från sistnämnda fakulteter åtskilliga önsknningar vore att frambära med afseende på organiserandet af den akademiska undervisningen, särdeles beträffande antalet lärare, som i den nya planen anvisas åt den teologiska fakulteten. Man vet nemligen, att den teologiska fakulteten uttalat bestämd önskan att få sin lärarepersonal betydligt ökad utöfver den nuvarande numerären, eller åtminstone en tillökning i antalet af stipendiater. Medgifvas måste dock att, enligt Utskottets förslag, tillfälle erbjudes att erhålla åtminstone en stipendiat till i denna fakultet. Jag lemnar dock osagdt, huruvida undervisningens kraf vid det mycket besökta universitet i Upsala härigenom kan anses blifva nu i någon mån mer än hittills tillgodosett. Då det emellertid, efter det uttalande som skett i denna fråga från Upsala universitetslärare sjelfve, icke må anses lämpligt att påtvinga dem flere lärare än de synas vilja hafva, skall jag för min del icke göra något yrkande, utan har endast velat till protokollet uttala mina farhågor i förenämnda hänseenden.

Herr Jöns Pehrsson: Ehuru det verkligen vore för mycket begärdt att fordra af mig, det jag skulle uppträda i förevarande fråga, så har jag funnit mig dertill uppfordrad med anledning af hvad den talare, som först hade ordet, yttrade. Då denne talare var så undfallande, att han förklarade sig icke vilja göra något yrkande, så är väl hans natur sådan, och detsamma synes äfven vara förhållandet med den andre talaren. Nu må det visserligen vara sant, att Kongl. Maj:t tillmötesgått sistlidna Riksdags beslut i denna fråga, så tillvida som det beviljade anslaget icke öfverskridits; men enligt mitt begrepp fattas dock en sak, som bör finnas vid alla anslagsfrågor, nemligen en upprättad stat, som utvisar, huru mycket ifrågavarande omreglering, när den en gång blifver verklighet, kan komma att kosta. Detta är en så vigtig faktor, att den icke kan förbigås, och man lär icke heller, på sätt den förste talaren också förklarade, rimligtvis kunna taga på hand, att man icke i en framtid kan hafva att förvänta en framställning om förökade anslag för ifrågavarande institution. Naturligtvis kan jag icke om denna sak ega erforderlig kännedom, utan måste härvidlag endast lita på mitt eget omdöme, hvilket säger mig, att denna ombildning af lärareinstitutionen, som påstås komma att medföra så synnerligen stor nytta, i sjelfva verket icke är annat än en namnförändring å lärarepersonalen med ty åtföljande högre löner till följe af högre titel. Jag kan icke föreställa mig, att dessa nu föreslagna extra ordinarie professorer skulle komma att få annan sysselsättning, än den, som åligger de nuvarande adjunkterna, eller att förestå undervisningen under de ordinarie professorernes tjenstledighet. Således blir hela reformen icke något annat än en namnförändring. Utan att denna reform lemnar garantier för att något mera skall blifva uträttadt,

skall den endast medföra ökade utgifter för statsverket. För min del tror jag, att, oaktadt Riksdagen med frikostighet och ifver skall meddela snart sagdt hvad anslag som helst, när det rör den högre eller lägre undervisningen, och oaktadt regering och Riksdag för lidet år enats om de grunder, som föreligga, det icke kan vara för regering och Riksdag förnärmande att ännu ett år tänka på saken och sätta anslagen äfven denna gång på extra stat. Det minsta vore väl att framlägga en formlig stat, som visade, både huru många lärare, som skola finnas, och deras göromål. Jag skall icke blifva vidlyftigare, än att jag anhåller, att Kammaren ville besluta den förändring, att anslaget sättes på extra stat, och att hvad derutöver är af Utskottet föreslaget afslås, så att Riksdagen och regeringen få tänka ännu ett år på saken och en formlig stat på hvad ombildningen kommer att kosta framläggas. Jag anhåller om proposition på detta yrkande, att summan måtte sättas på extra stat, men det öfriga blifva afslaget.

*Om anslag till
förstärkning
af lärarekrof-
terna vid
universiteten.*

(Forts.)

Herr Rydin: Herr Talman! Mine Herrar! Det har visserligen icke gjorts några yrkanden om ändring i den nu föredragna delen af Stats-Utskottets betänkande, som sluter sig till Kongl. Maj:ts proposition i frågan, men mot detta förslag hafva dock framställts åtskilliga anmärkningar, som torde förtjena en belysning, hvilken jag skall i största korthet meddela. Den förste ärade talaren, har sålunda fäst uppmärksamheten härpå, att denna omorganisation skulle medföra i framtiden större utgifter och likasom halka fram nu. Hvad detta beträffar, hafva fakulteterna och konsistorierna uttryckligen förklaradt, att de icke anse denna organisation tillräcklig, utan att den behöfver utvidgning. Frågas då: innebär detta behof en öfvermåttan stor tillökning i anslag? Man kan dertill svara, att det icke medför större tillökning, än universitetens utveckling under vanliga förhållanden kräfver. Ser man på vårt grannland Norge, så beviljades der vid hvarje storting eller rättare sagdt stortingsperiod en, två eller tre nya platser vid universitetet.

Vidare har man ansett skäligt bibehålla de nu varande adjunkterna, emedan de föreslagna e. o. professorerna skulle blifva till antalet färre och genom den sålunda minskade utsigt till befordran yngre begåfvade män afskräckas från att kvarstanna vid universitetet. Hvad beträffar inskränkningen i dessa platsers antal, är den visserligen att beklaga, äfven om den för Upsala ej är så stor, men den inskränkning, som är afsedd att ske, har dock tillkommit hufvudsakligen på förslag af de särskilda universiteten, och det är från dessa universitet framställning skett, om hvilka platser, som skola bildas. Man har dervid sökt att inom gifna tillgångar tillse, att behofven af e. o. professorer tillfredsställas i mån af vetenskapsgruppers behof. Sålunda har inom språkgrupper, både vid Upsala och Lund, nyare platser i komparativ språkforskning ökats. Frågar man nu, hvilka af de nuvarande adjunktplatserna skulle ersättas genom

*Om anslag till
förstärkning
af lärarekrafterna vid
universiteten.*

(Forts.)

denna nya extra ordinarie profession i komparativ språkforskning, blir svaret, att den skulle ersätta adjunkturen i Hebreiska och till en del äfven adjunkterna i Grekiska och moderna språk. Härigenom komme det således att finnas två lärareplatser i Österländska, tre i moderna och tre i klassiska språken. Då innehafvaren af nämnda plats sålunda komme att biträda vid undervisningen i dermed sammanhängande ämnen och dessutom enligt förslaget skulle finnas två lärareplatser i Nordiska språk, synes språkforskningen blifva genom samma förslag ganska väl tillgodosedd. Om man går vidare, skall man finna huru inom öfriga vetenskapsgrupper fullt ut så godt, som nu, och i de flesta fallen bättre undervisningens kraf tillgodosetts.

Härjemte är att märka om de nya professorsplatser, som istället för adjunkturen inrättas, att på samma gång dess innehafvare komma att intaga en ganska sjelfständig ställning i fråga om undervisningen i de åt hvar af dem anförtrodda ämnen, dessa ämnen äro så grupperade, att undervisningen i ett kompletteras af undervisningen i ett annat.

Det nuvarande förhållandet är, att adjunkterna äro pligtige att vara professorernas vikarier, och detta förhållande har från dem sjelfva framkallat yttranden så väl i skrift som annorledes om behovet att reformera adjunksinstitutionen. Nu har en talare på vestmanlandsbänken yttrat, att det enligt den nya organisationsplanen skulle blifva svårt att erhålla vikarier för de ordinarie platserna. Men sådana vikarier komma ytterst sällan att behövas. När det t. ex. finnes två platser för att upprätthålla föreläsningarne och till en del äfven examinerungen i latin, och den ene af dessa platser innehafvare får förhinder, så förutsätta statuterna, att den andre skall ensam sköta dessa åligganden, och först då endera platsen blir ledig inträder det förhållande, den ärade talaren omnämnde, att docenten i ämnet skulle inträda såsom vikarie. Det är således endast i den händelse, att ingen extra ordinarie professor i ett likartadt ämne finnes, eller att både den ordinarie och extra ordinarie professionen äro lediga, som något sådant under vanliga förhållanden kunde komma att ega rum.

Hvad slutligen beträffar sjelfva organisationens karakter, är den samma i full öfverensstämmelse med förhållandena vid universiteten i utlandet och särskildt i Norge. Man söker nemligen der att erhålla dels fasta professorsplatser i sådana ämnen, som fordra en ständig undervisning, och dels, då några mera framstående vetenskapliga förmågor äro att tillgå, särskilda platser för desse i särskilda speciela ämnen. Det är således genom inrättandet af dels extra ordinarie och dels för framstående vetenskapsmän personela professorsplatser, som universitetens behof bäst tillgodoses. Sådan har utvecklingen varit i Norge, och sådan, hoppas jag, skall den blifva äfven hos oss. Jag hoppas detta synnerligast på grund af den välvilja Riksdagen alltid visat de vetenskapliga sträfvandena.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad gaf Herr Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick samt derefter på Herr Jöns Pehrssons yrkande; och som den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammarerna således bifallits Utskottets hemställan oförändrad.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarernas Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande:

N:o 5 (i samlingen N:o 24), i fråga om underdånig skrifvelse rörande förändring af stadgandena i fråga om förvaring, transport och försäljning af fotogèn; och

N:o 6 (i samlingen N:o 25), i anledning af väckt förslag om underdånig skrifvelse angående förändrade föreskrifter i fråga om mätning af mindre fartyg.

§ 3

Föredrogs och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga proposition med förslag till förordning rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada.

Kammarernas ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$, 11 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.